

ચિન્તન આચાર્ય દ્વા

૬૬.

શ્રી પંચસૂત્રમ્.

નુગમી મુનિ કર્પૂરવિજયજીએ શ્રી હંરિશંકરજી
દ્વારા ટીકાને આધારે ઠરેલી મરઘ વ્યાખ્યા સહિત

માવક કે વરજી અગ્રજી દ્વારા સાવનગર નિવાસીની

આર્થિક સહાય વટે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરના

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સમા

માનનગર

વી મવન ૨૦૫૨

નિર્મ મવન ૧૯૮૧

નમ્રતાભરી હિત સૂચના—આ અતિ ઉપયોગી પુસ્તક
હું આજે ૧૯૫૨-૫૩-૫૪ વાંચી મમજીને અન્યને વચાવવ,
મમજીને અને તેનું મની હોકે તેટલું અનુગ્રહ કરવું આવા
રવિત્ર તેનું-જી તમામ આદરને બેટ આપવામા આવે, અને
વાધુ આપી વિગેર ને ખાસ નો મ ગાવો તેમને પણ પ્રેમપૂર્વક
બેટ મોકલવામા આવે

૨
મુદ્ગલ રોઠ અમત્યદ તલક રદિ નૈયાર કાવેલ સીરીક્રમાથી ઉદરેલ—
જિનેશ્વર દેવ ગુણ વર્ણન.

(ચોપાઈ)

પરમેશ્વર ઐશ્વર્યના કામ, શ્રી અરિહુત જિનેશ્વર નામ,
સઘ તીરથને સ્થાપે જોઈ, તીર્થકર કહેવાયે તેહ ૧
તે પ્રભુ પૂર્ણ કૃપાના ધામ, નાથ નિરજન તે નિષ્કામ,
રાગદ્વેષ ધરે નહીં આપ, ધારે સદ્ગુણ મર્વ અમાપ ૨
પૂર્ણાનદથી નિત્ય વિલાસ, કેવલજાને જગત પ્રકાશ,
નિર્મલ આત્મનણા તે રૂપ, સમતારમના સાગર રૂપ ૩
એ છે સર્વ દેવાધિદેવ, કરવી તેની નિત્યે સેવ,
શ્રી જિનવરતુ પૂજન યામ, દેખી સંપૂર્ણ કર્મ અપાય ૪
પાંચ મહાવ્રતનીરી મુગુકે ગુણ વર્ણન

(સવૈયા)

જેહ પ્રમાદ ધરી મસ યાવર જતુ હણે નહીં દીન દયાળ,
ઘ્યતનાથી યયમ સાધતા વિચરે પૂર્ણ દયા પ્રતિપાળ,
એહ નાહિ સામનના રાગી આપ વિરાગી જ્ઞાન વિલાસ,
તે શુદ્ધ ભક્તિ કરે ભવિ ભાવે હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ ॥ ૧ ॥
સત્ય અને પ્રિય પથ વચન જે વદતા વદનકમળથી નિન,
વચનામૃતનુ સિચન કરતા પરજનને ઉપજાવે પ્રીત,
સત્ય મહાવ્રત પાળે તેહણુ અતર નાળી પૂર્ણ ઉ લામ,
તે શુદ્ધ ભક્તિ કરે ભવિ ભાવે હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ ॥ ૨ ॥
મહણુ કરે નહીં પરની વસ્તુ દોષ કહાપિ જલે વૃણુતુ ધ,
એહ અદતાદાન ગણીને માને પતુ મનથી બહુમૂ ય,
એમ ધરે અસ્તેય^૧ અહોનિશ^૨ સર્વેવિષે સમતાનો^૩ લામ,

૧ તદન સ્વાય તીકન. ૨ દેવના પણુ દેવ-પરમેશ્વર ૩ સાધવાનતાથી
૪ ત્રીજી મહાવ્રત અચૈય^૪ ૫ સદા ૬ સમભાવ

ચિરતન આચાર્ય કૃત પદ્યસૂત્રમધ્યે પ્રથમ

પાવપડિગ્ધાય ગુણવીજાહારાસુત્તં

શમો વીશ્વરાગાણ સચ્ચન્નૂણ દેવિદપૂહ્યાણ જહઠિશ્ચવ-
ત્થુવાઈણ તેલુકગુરુણ શ્રુહતાણ મગપતાણ ।

જે એવાદુઃસ્થિતિ-દહ પલુ અણાઈ જીવે, અણાઈ જીવસ્ત
મરે, અણાઈ કમ્મસજોગનિવ્વત્તિએ, દુસ્સરૂને, દુસ્સફલે,
દુસ્સાણુનધે ।

એવસ્સણ વુચ્છિત્તી સુદ્ધમ્માઓ, સુદ્ધમ્મસંપત્તી
પાવકમ્મપિગમાઓ, પાવકમ્મપિગમો તહામચ્ચત્તાહમાઓ ।

(શ્રીમાન હરિભદ્રસૂરિ કૃત દીકાના આધારે)

પાપ પ્રતિ રાત અને ગુણ બીજ-આધાન સૂત્રની વ્યાખ્યા
(લેખક-સદ્ગુણાનુરા-ની કર્પૂરવિજયજી)

વીતરાગ, સર્વજ્ઞ, સુરેન્દ્રપૂજિત, યથાસ્થિત વસ્તુ-તત્ત્વવાદી,
અને ત્રૈલોક્યગુરુ એવા અદ્વૈત ભગવતોને નમસ્કાર હો ।

તેઓ એમ આખ્યાન કરે છે કે ‘નિશ્ચે આ લોકમા અનાદિ
જીવાત્મા છે તથા અનાદિ કર્મસંયોગજનિત જન્મ, જરા, મરણ,
રોગ, શોક લક્ષણ, દુઃખરૂપ, દુઃખદળવાળો અને દુઃખની પરપ
રાવાળો અનાદિ સસાર છે’

એ અનાદિ સસાર-જામણનો અત શુદ્ધ જ્ઞાન, દર્શન અને આ
રિતરૂપ ધર્મનું આચિત્યવડે સતત સત્કાર અને વિધિપૂર્વક સેવન કર
વાથી થાય છે ઉક્ત શુદ્ધ ધર્મની સપ્રાપ્તિ, મિથ્યાત્વમોહનીય પ્રમુખ
પાપકર્મનો વિનાશ થવાથી થાય છે, અને તે પાપકર્મનો વિનાશ
તથાવિધ રક્ષાવ્યત્પ, કાળ, નિર્ધાર, કર્મ ને પુરૂષાતનવડે થવા પામે છે

તસ્મ પુણ્ય વિવાગસાદનાયિ પડસરણ ગમણ, દુષ્ટ
ગરિહા, સુકઢાણ સેવણ ।

અમ્મો કાયવ્વમિણ હોડકામેણ સયા સુપ્પણિહાણ ધુઓ
સુઓ સંકિલેસે, તિકાલમસકિલિસે ।

જાયઝીવ મે મગવતો, પરમ તિલોગનાહા, અણુત્તરપુન્ન-
સમારા, પીણરાગદોસમોહા, અર્ચિત ચિંતામણી, મગજલહિપોઆ,
પગતસરણા અરહંતા સરણ ।

તહા પદીયજરમરણા, અવેઅકમ્મકલકા, પણઠવાવાહા,
કેવલનાયદસણા, સિદ્ધિપુરનિવાસી, નિરુવમસુદ્ધસગયા, સવ્વહા
કયકિચ્ચા, સિદ્ધા સરણ ।

તથાવિધ લબ્યત્વપરિપાકના સાધન અરિહંતાદિક ચાર
શરણ, કુટુંબ નિદા-ગર્હા અને સુકૃત કરણીનું અનુભોદન કરવા રૂપ
કહ્યા છે તેથી મોક્ષાર્થી જનોએ સદા સુપ્રણિધાન, સકલેશ સમયે
વારવાર અને અસકલેશ સમયે સામાન્ય રીતે ત્રિકાળ કર્યા કરવું

પરમ ત્રિલોકીનાથ, પ્રધાન પુન્યના ભંડાર, શગ દ્રેષ
મોહથી સર્વથા રહિત, અચિન્ત્ય ચિન્તામણિરૂપ, ભવસાગરમાં
પોત સમાન અને એકાન્ત શરણ કરવા ચોખ્ખા એવા અરહંત
ભગવતોનું મ્હારે જીવિત પર્વત શરણ હો !

તથા જન્મ જરા મરણથી મુક્ત-અજરામર, કર્મ-કલક રહિત,
સર્વ પ્રકારની પીડા રહિત, કેવળજ્ઞાનદર્શનયુક્ત, શિવપુર
નિવાસી, નિરૂપમ સુખ સયુક્ત અને સર્વથા કૃતકૃત્ય એવા
સિદ્ધોનું મને શરણ હો !

તહા પસતગમીરાસયા, સાવજ્જનોગવિરયા, પચવિહાર-
જાણ્યા, પરોવચારનિરયા, પડમાદ્વિનિદસણા, જ્ઞાણજ્ઞયણમગયા,
વિસુજ્જમાણભાવા સાહુ સરણ ।

તહા સુરાસુરમણુઅપૂહ્યા, મોહવિમિરસુમાલી, રાગદોમ
વિસપરમમતો, હેડ સયલકલ્લાણાણ, કમ્મવણ્ણિહાવસુ સાહગો
સિદ્ધમાયસ્સ, કેનલિપણ્ણતો ધમ્મો જાવજીવ મે ભગવ સરણ ।

સરણમુવગઓ અ એસિં ગરહામિ દુક્કડ ।

જણ અરહતેસુ વા. સિદ્ધેસુ વા, આયરિણ્ણેસુ વા, ઉવ-
જ્ઞાણેસુ વા, સાહુસુ વા, સાહુણીસુ વા, અન્નેસુ વા ધમ્મઘાણેસુ,
માણ્ણિજેસુ, પૂઅણિજેસુ, તહા માર્હસુ વા, પિર્હસુ વા, વધુસુ વા,

તથા પ્રચાન્ત, ગલીર આશયવત, સાવચ (પાપ) બ્યા
પાગ્થી ।વરમેલા, પચ પ્રકારના આચારમા કુશળ, પદોપકારમા
રક્ત (ઉચ્ચમા), પક્કમળ જેવા નિર્લેપ, શરદ્ધા જેવા સ્વચ્છ
હૃદયવાળા, જ્ઞાન ધ્યાનમા સાવધાન અને વિશુદ્ધમાન પરિણામવાળા
સત-સાધુઓનું મને શરણુ હો !

તથા સુર અસુર અને મનુષ્યો વડે પૂજિત, મોહ-અધક્ષાને
ટાળવા સૂર્ય સમાન, રાગદ્વેષ રૂપ વિધને ટાળવા પરમમત્ર
સમાન, સમન્ત કથ્યાણુના હેતુરૂપ, કર્મવનને બાગવા અગ્નિ
સમાન, અને પરમ મોક્ષરૂપ સિદ્ધિસાધક સર્વસમર્ણીત ધર્મનું
મને જાવજીવ શરણુ હો !

ઉક્ત ચારે શરણુ આદરી હું દુષ્ટત્ય (પાપ) ની નિદા-
ગર્હા કરૂ છું અરિહ તો, સિદ્ધો, આચાર્યો, ઉપાધ્યાયો, સાધુઓ,
સાધ્વીઓ કે બીજા અનેરા પૂજનીય માનનીય શુભાધિક આત્માઓ
વિષે તથા માતા, પિતા, બધુઓ, મિત્રો કે ઉપકારી જનો વિષે

હોડ મેં એસા સમ્મ ગરિહા, હોડ મેં અકરણનિશ્ચમો,
 વહુમય મમેશ્વરિ ઇચ્છામિ અણુસાદ્ધિ અરહતાણ મગવતાણ,
 ગુરુણ કલ્લાણમિત્તાણતિ ।

હોડ મેં એણહિં સજોગો, હોડ મેં એસા સુપત્થણા, હોડ
 મેં ઇત્થ વહુમાણો, હોડ મેં ઇશ્વો મુરસપીશ્વરિતિ ।

પત્તેસુ એસુ અહ સેવારિહે મિશ્ચા, આણારિહે સિશ્ચા,
 પઢિવત્તિજુત્તે સિશ્ચા, નિરઙ્ગારપારમે સિશ્ચા ।

સવિમ્મો જહાસત્તીએ સેવેમિ સુકહ । અણુમોએમિ સચ્ચેસિં
 અરહતાણ અણુદ્ધાણ, સચ્ચેસિં સિદ્ધાણ સિદ્ધભાવ, સચ્ચેસિં
 આયરિશ્ચાણ આયાર, સચ્ચેસિં ઉવજ્ઞાયાણ સુત્તપ્પયાણ, સચ્ચેસિં
 પસદ પડી છે, તેથી અરિહત ભગવતો તથા કલ્યાણુભિન્ન એવા
 શુભહારાજની હિતચિન્તાને ધનુ છુ

મને એમની જોડે ઉચિત યોગરૂપ સમાગમ થાઓ । મને
 એવી રૂડી પ્રાર્થના ઠરવાનું પ્રાપ્ત થાઓ । એ પ્રાર્થના કરતા મને
 ને જાગે ! અને એ પ્રાર્થનાથી મને મોક્ષભીજ (કલ્યાણુ
 ૧૦૮ સફળ સાધન-માર્ગ) પ્રાપ્ત થાઓ ।

અઠિહતાદિકનો મુયોગ પ્રાપ્ત થયે છતે હું તેમની સેવા
 લાચા થાઉં, આજ્ઞા પાળવા લાયક થાઉં, ભક્તિયુક્ત થાઉં
 ને પારગામી થાઉં-અર્થાત્ તેમની
 ૨ ઉતરી શકું

શક્તિને ગોપવ્યા (છુપાવ્યા)

સખધી અનુધાન-

હોના સિદ્ધભાવને,

સૂત્રપ્રદાનને, સર્વ

મિત્તેસુ વા, ઉવયારીસુ વા, ઓહેણ વા જીવેસુ મગ્ગાદિણ્ણેસુ,
 અમગ્ગાદિણ્ણેસુ, મગ્ગસાહણેસુ, અમગ્ગમાહણેસુ, જકિચિ વિતઠ-
 માયરિઅ, અણાયરિઅન્વ, અણિચ્છિઅન્વ, પાપ પાપાણુવધિ
 સુદ્ધમ વા, વાયર વા, મણેણ વા, ગાયાણ વા, કાણ વા, કય
 વા, કારાપિઅ ગા, અણુમોહિઅ વા, રામેણ વા, દોસેણ વા,
 મોહેણ વા, હત્ય વા જમ્મે જમ્મતરેસુ વા ગરહિઅમેઅ, દુક્કડમેઅ,
 ઉજ્જિયન્વમેઅ, વિચ્ચાણિઅ મણ, કલ્લાણમિત્તગુરુમગ્ગવત્તવચ્ચા
 ઓ, એવમેઅતિ, રોહિઅ સદ્ધાણ, અરિહત્તસિદ્ધસમરણ, ગરહામિ
 અહમિણ દુક્કડમેઅ ઉજ્જિયન્વમેઅ હત્ય મિચ્છામિ દુક્કડ
 મિચ્છામિ દુક્કડ મિચ્છામિ દુક્કડ ।

અથવા ઓપે (સામાન્યત) સમક્રિતાદિ યુક્ત કે તેથી રહિત
 છવે। વિષે, પુસ્તકો વિગેરે કે ખડ્ગાદિક વિષે મે ને કંઈ વિષ
 રીત-અવિધિ લોગાદિક વડે નહોં આવ્યરવા યોગ્ય, નહોં છંદવા
 યો ય પાપાણુધી પાપ-સૂક્ષ્મ કે સૂક્ષ્મ મન વચન કે કાયાવડે,
 રાગ દ્રેષ ટે મોહવડે, આ જન્મ ટે અન્ય જન્મોમા કર્યુ, કે
 રાગ્યુ કે અનુભોધુ હોય, તે દુષ્ટત્ય કે વાણુમિત્ર શુર-દેવના
 વચનથી નિદા-ગહો યો ય અને છંદવા યોગ્ય જાણ્યુ અદ્ધા
 વડે એ વાત મને ગમી, એટલે અરિહત-સિદ્ધની મમક્ષ એ
 છંદવા યોગ્ય દુષ્ટત્યને નિદુ-ગર્હુ છુ એ સળધે કરેલુ પાપ
 મિથ્યા થાઓ મિથ્યા થાઓ, મિથ્યા થાઓ । અર્થાત્ મારા
 પાપ નિવેદન કરી તેની માફી માગુ છુ

ઉક્ત પાપની આલોચના મારે લાવ ઉપ થાઓ ! ફરી
 ફરી તેવા પાપ ન થવા પામે એમ જનો । એ જને વાત મને જાહુ

હોડ મેં એસા સમ્મ ગરિહા, હોડ મેં અકરણનિશ્ચમો,
 વહુમય મમેશ્ચતિ ઇચ્છામિ અણુમદ્દિં અરહતાણ મગવતાણ,
 ગુરુણ કલ્લાણમિત્તાણતિ ।

હોડ મેં એઈં સજોગો, હોડ મેં એસા સુપત્થણા, હોડ
 મેં ઇત્થ વહુમાણો, હોડ મેં ઇચ્છો મુરુલ્લવીશ્ચતિ ।

પત્તેસુ એસુ અહ સેવારિહે મિશ્ચા, આણારિહે સિશ્ચા,
 પઢિવત્તિજુત્તે સિશ્ચા, નિરદ્દઆરપારમે સિશ્ચા ।

સવિમ્મો જહાસત્તીએ સેવેમિ સુકડ । અણુમોએમિ સવ્વેસિં
 અરહતાણ અણુદ્ધાણં, સવ્વેસિં સિદ્ધાણ સિદ્ધમાણં, સવ્વેસિં
 આયરિશ્ચાણ આયાર, સવ્વેસિં ઉવજ્જાયાણં સુત્તપ્પયાણં, સવ્વેસિં
 પસદ પડી છે, તેથી અરિહત ભગવતો તથા કલ્યાણુભિન્ન એવા
 શુદ્ધમહારાજની હિતશિખાને ધરું છું

મને એમની જોડે ઉચિત યોગરૂપ સમાગમ થાઓ । મને
 એવી રૂઢી પ્રાર્થના કરવાનું પ્રાપ્ત થાઓ । એ પ્રાર્થના કરતા મને
 હૃદયપ્રેમ જાગે । અને એ પ્રાર્થનાથી મને મોક્ષળીજ (કલ્યાણુ
 કારક સદ્ગુણ સાધન-માર્ગ) પ્રાપ્ત થાઓ ।

અન્હિતાદિકનો સુયોગ પ્રાપ્ત થયે છતે હું તેમની સેવા
 કરવા લાયક થાઉં, આજ્ઞા પાળવા લાયક થાઉં, ભક્તિયુક્ત થાઉં
 અને દોષ રહિત તેમની આજ્ઞાને પાસગારી થાઉં-અર્થાત્ તેમની
 આજ્ઞાને યથાર્થ રીતે પાળી પાર ઉતરી શકું

શુભુક્તુ-કેવા મોક્ષાર્થી છતો, શક્તિને જોખવ્યા (છુપાવ્યા)
 વગર સુકૃત્યને હું સર્વે અરહતો સજબી અનુધાન-
 ધર્મદેશનાદિકને અનુમોદું છું તેમજ સર્વ સિદ્ધોના સિદ્ધભાવને,
 સર્વ આચાર્યોના આચારને, સર્વ ઉપાધ્યાયોના સૂત્રપ્રદાનને, સર્વ

તમે સિદ્ધા, પરમસુહસાહમે સિદ્ધા, અપદિવધમેઞ્ચ અસુહમાવ-
નિરોદ્દેય, સુહમાવવીઞ્ચતિ સુષ્પણિહાણ સમ્મ પદિઞ્ચવ્વ, સમ્મ
સોઞ્ચવ્વ, અણુપેહિઞ્ચવ્વતિ ।

નમો નમિઞ્ચનામિઞ્ચાણ પરમગુરુર્વાચરામાણ, નમો સેસન-
મુકારારિહાણ, જયત સવ્વણ્ણસાસણ, પરમસવોદીય સુદિણો
ભવતુ જીવા, સુદિણો ભવતુ જીવા, સુદિણો ભવતુ જીવા ॥

इति पावपडिग्घाय गुणबीजाहाणसुत्त सम्मत्त ॥ १ ॥

નિયાણા રહિત અશુભ લાવના નિરોધવડે શુભ લાવનાના ખીજરૂપ
લાઘીને, આ સૂત્રને પ્રશાન્ત આત્માએ, રૂઢી એકાગ્રતા-સ્થિરતાથી
સારી રીતે લખવું, વ્યાખ્યાનવિધિવડે સાલળવું, અને તેના અર્થ-
રહસ્યતુ ચિંતવન કરવું

દેવર્ષિવ દિત એવા પરમશુદ્ધ વીતરાગ પરમાત્માએને નમસ્કાર
હો ! તેમજ શેષ નમસ્કાર કરવા યો ય શુભાધિઽ આચાર્યાદિક પ્રત્યે
નમસ્કાર હો ! સર્વજ્ઞ શાસન જયવતુ વર્તો ! પરમસંબોધિ-વર
બોધિના લાલનડે મિત્રાત્વ ગેપની નિવૃત્તિ યોગે પ્રાણીઓ સુખી
થાઓ ! સુખી થાઓ ! સુખી થાઓ ! ઇતિશમ્.

धति पापप्रतिघात गुणबीजध्यान सूत्र मक्षिम
व्याख्या समेत ममात्म

૨ સાધુધર્મપરિભાવના સૂત્રમ્

જાયાદ ધમ્મગુણપઢિવત્તિસદ્ધાદ ભાવિજ્ઞા દાસિ સરુવ
પયદસુદરત્ત અણુગામિત્ત પરોવચારિત્ત પરમત્થહેઉત્ત । તહા દુર
ણુચરત્ત ભગે દારુણત્ત મહામોહજણગત્ત ભૂઓ દુલ્લહત્તિ । એવં
જહાસત્તીદ ઉચિઅવિહારેણ અચ્ચત્તમાવસાર પઢિવજ્ઞિજ્ઞા ।
તંજહા—ધૂલગપાણાણવાયવિરમણ ૧ ધૂલગમુસાવાયવિરમણ ૨
ધૂલગઅદત્તાદાણવિરમણ ૩ ધૂલગમેહુણવિરમણ ૪ ધૂલગપરિ
ગ્ગહવિરમણ ૫ મિચ્છાદ ॥

પચ્ચસ્રત્રાન્તર્ગત દ્વિતીય

સાધુ-ધર્મ પરિભાવના સૂત્રની સક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા,

લખનાર—સ. ગુણાનુરાગી કુર્પૂરવિજયજી—ભાનનગર

તથાવિધ ધર્મના ક્ષયોપશ્ચમવડે આવકધર્મયોગ્ય અણુવ્રતાદિક
આદરવાની શ્રદ્ધા થયે છતે તે ધર્મગુણોનુ સ્વાભાવિક સુદરપણુ,
ભવાન્તરમા રૂઢી વાસનારૂપે અનુસરવાપણુ, પરપીડાદિની નિવૃત્તિ
વડે પરોપકારીપણુ તથા પરપરાએ મોક્ષસાધનરૂપે પરમાર્થ હેતુ
પણુ આત્માર્થી જનોએ વિચારણુ

તથા નિરતર અભ્યાસના અભાવથી કુ એ પાળવાપણુ, ભગ
વતની આજ્ઞાને ખડવાથો દારૂણપણુ, ધર્મદ્વંધ્યપણુવડે મહામોહનુ
ઉત્પન્ન થવાપણુ અને તેવા ધર્મ ગુણોને ફરી પામવાનુ દુર્લભપણુ,
ધર્મના અર્થીજનોએ વિચારણુ એ રીતે યથાશક્તિ શાસ્ત્રોક્ત વિધિ
વડે અત્યતભાવ-ઉદ્ધાસપૂર્વક ધર્મવ્રતો આદરવા તે આ રીતે—

૧ સ્થૂલ પ્રાણુત્રિપાત વિરમણ, ૨ સ્થૂલ મુખાવાદ વિરમણ,
૩ સ્થૂલ અદનાદાન વિરમણ, ૪ સ્થૂલ મૈથુન વિરમણ, ૫ સ્થૂલ
પરિગ્રહ વિરમણ (પરિગ્રહ ત્યાગ) ઇત્યાદિ ॥

પડિવજ્ઞિઉણ પાલણે જહજા; સયાણાગાહગે સિઆ,
સયાણામારગે સિઆ, સયાણાપરતવે સિઆ, આણાહિ મોહાનિ
સપરમમતો, જલ રોસાહજલણસ્સ, કમ્મવાહિતિગિચ્છાસત્થ,
કપ્પપાયવો સિવફલસ્સ ॥

વજ્ઞિજ્ઞા અધમ્મમિત્તજોગ, ચિંતિજ્ઞામિણવપાવિણ ગુણે,
અચ્ચાદમવસગણ અ ગુણે, ઉદગ્ગસહકારિત્ત અધમ્મમિત્તાર્ણ
ઉમયલોગગરિહત્ત અસુહજોગપરંપર ચ ।

ઉક્ત મતોને અ ગીકા કરો, તેનું પાલન કરવા પ્રયત્ન કરવો;
સહા આશાઆહક (આગમના અધ્યયન-ધવણુવડે) થવું તેનાજ
અર્થચિન્તાનવડે સહા આશાભાવકે થવું અને આગમ-અનુષ્ઠાનને
સહા આધીન થવું, કેમકે આત્મવચનરૂપ આગમ^૧ મોહવિષયને
ટાળવા પરમ મત્રરૂપ, દ્વેષ-અગ્નિને શમાવવા જળરૂપ, કર્મવ્યા-
ધિને ટાળવા ચિકિત્સારૂપ અને મોક્ષ-દ્રવ્ય આપવાને કાપવૃક્ષરૂપ
વખાણેલ છે

તથા અધર્મ-અક ચાણુ મિત્રનો સબધ વર્જવો, અને નવા
પ્રાપ્ત થએલ ક્યૂલ પ્રાણ્ણાતિપાત વિરમણાહિ મતોને ચિંતાવવા તેમજ
સહા અવિરતિથી અનાહિ સસાર સબદ્ધ દોષોને તથા ચાણુ પાપની
અનુમતિવડે દોષોમા થવા પામતો વધારો, ઉભયલોક વિદ્વદ્વતા
અને ઉત્ત-ગત્તર પાપની પરપરાવડે અશુભ યોગના પ્રવાહને
વિચારી વર્જવા

૧ અહીં સર્વથ પ્રભુના એકાન્ત દ્વિતવચન રૂપ શાસ્ત્ર-આગમને જ
પ્રમાણુ લેખ્યાં ॥ તેને આગળ કરીને ચાલતા, સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ નિયમા
થવા પામે છે

પરિહરિજ્ઞા સમ્મ લોગવિરુદ્ધે કરુણાપરે જચાણ; નરિસા-
વિજ્જધમ્મ સકિલેસો યુ એસા, પરમગોહિર્વાઅમગોહિફલમપ્પ-
ણોત્તિ । એવમાલોએજ્ઞા ન ચલુ હતો પરો અણત્થો અંધત્તમેઅ
સસારાડનીએ જણગમણિદ્વાવાયાણ અહારુણ સરુપેણ અસુદાણુ-
બધ મચ્ચત્થ ।

સેવિજ્ઞ ધમ્મમિત્તે વિહાણેણ, અઘો વિવાણકઠ્ઠએ, વાહિય
વિવ વિજ્ઞે, દરિદ્ધો વિવ ર્હસરે, મીઓ વિવ મહાનાયમે, ન ર્હઓ
સુદરતરમચ્ચતિ ઘઠુમાણજુત્તે સિચ્ચા, આણાકલી આણાપડિચ્છ-
રો આણા અવિરાહને આણાનિપ્પાયામેતિ ।

અન્યજનો અધર્મ ન પામે, એવી તેમના ઉપર કરુણા આણી
લોકવિરુદ્ધ કાર્ય કાળજીપૂર્વક તજવા અન્યને ધર્મની ઉપર દ્રેષ
થાય, નિહા-ખિમા-હેલના થાય તેમ નજ કરવું કેમકે એ રીતે
કરવું એ અશુભ ભાવનાવડે સકલેશરૂપ, ધર્મપ્રત્યે પ્રદ્રેષ થવાથી
અભોધિખીજરૂપ, અને લોકોને તેવા નિમિત્તરૂપ થવાથી પોતાને
અભોધિ કળરૂપ થવા પામે છ વળી એમ વિચારવું કે અભોધિ કળ
રૂપ મિથ્યાત્વથી ખીજે કોઈ ભારે અનર્થ નથી, પણ હિતમાર્ગ તેમ
નહીં શકવાથી તે સ સાર અટવીમા અધત્વ સમાન, નરકાદિક નીચ
ગતિરૂપ અનેક અનિષ્ટ-અનર્થ ઉપજવાવડે જાતે અતિ લય કર અને
અશુભ (પાપ) અનુભવને અત્યંત ઉપજવનાર છે, તેથીજ શાસ્ત્ર
કારે ઠીક કહ્યું છે કે—ધર્મ સેવા કરનારા સર્વેને ખરેખર લોક
સમુદાય આધારરૂપ છે, તેથી સુર-સાધુજનોએ લોકવિરુદ્ધ તેમજ
ધર્મવિરુદ્ધ કાર્યનો ભરાબર સાવધાનતાથી ત્યાગ કરવો જોઈએ

અધ જેમ પડવાની ખીકથી માર્ગે દોરી ચાલનારાને, રાગી
જેમ વેઘોને, નિર્ધન જેમ નિર્વાહાર્યે શ્રીમતોને, અને ખીકજી જેમ

પટિવન્નધમ્મગુણારિહ ચ વટ્ટિજ્ઞા ગિહિ સમુચિણ્ણ
ગિહિસમાયોરેણુ પરિસુદ્ધાણુદ્ધાણે, પરિસુદ્ધમણ્ણકિરિણ પરિસુદ્ધવદ
કિરિણ પરિસુદ્ધકાયકિરિણ ।

વજ્જિજ્ઞાણેગોવધાયકારણ ગરહણિજ્ઞ વદ્ધુકિલેસ આપ-
શિરિરાહગ સમારમ । ન ચિંતિજ્ઞા પરપાંડ । ન માવિજ્ઞા દીણય ।
ન ચચ્છિજ્ઞા હરિસ । ન મેવિજ્ઞા વિતહામિનિનેસ ।
ઉચ્ચિચ્છમણપવત્તમે સિમ્મા । ન માસિજ્ઞા અલિચ્છ ન ફરુમ ન

મહાનાયકોને એવે છે, તેમ લઘી ભક્તિ પ્રમુખ શાસ્ત્રોક્ત
વિધિવદે ધર્મ-મિત્રોનું એવન કરવું એથી જીનું કર્મ વધાર સાર
હિતકારી નથી, એમ સમજીને ધર્મ-મિત્રો ઉપર બહુમાન રાખવું
આજ્ઞા મેળવવાના અર્થો થવું આજ્ઞાધારક થવું સ્વીકારેલા ધર્મ
શુદ્ધને લાયક મામાન્ય રીતેજ નૃહરથયોગ્ય અનેકવિધ સદાચારો
વિષે પરિશુદ્ધ મન વચન ને કાયાના વ્યાપારમા સાવધાન રહી
પરિશુદ્ધ અનુદાનવાગા મધ્યે રહેવું

અને જીવોનો ધાતક અને સ્વાભાવિક રીતે કવખોડવા યોગ્ય,
બહુકવેશ મતાપકારી, પરવોકને બગાડનાર (મીઠા વિગેરે અગાર
કર્મોદિક) ધર્મો વર્જવો, તથા પરને પીઠા થાય એવું ન ચિન્તાવવું

ધર્મિજન નહિ મળતા ઠોઠની પાસે નકામી દીનતા ન દાખ
વવી, તેમજ ઈદનો લોટો થતા હર્ષ-ઉન્માદ પણ ન કરવો, તેમજ
ખોટો હઠ-કંઠાચહ રાખવો નહીં, પરંતુ વચન અનુસારે ઉચિત
મનના પ્રવર્તક થવું, મનને કાળુમા રાખતા રહેવું, એ રીતે અસત્ય
આળાદિક ને કઠોર વચન પણ ન બોલવું, ચાડી સુગદી ન કન્વી,
પરંતુ હિત-મિત વચન શાસ્ત્રઅનુસારેજ બોલવાની ટેવ પાડવી

પેસુન્ન નાણિકદ્ધ । હિચ્ચમિચ્ચમાસગે સિચ્ચા । એવ ન હિંસિજ્ઞા
 મૂચ્ચાણિ । નગિણિહજ્ઞ અદત્ત । ન નિરક્ખિસજ્ઞ પરદાર । ન
 કુજ્ઞા અણત્થદદ્ધ । સુહકાયજોગે સિચ્ચા ।

તદા લાહોચિચ્ચદાણે લાહોચિચ્ચમોગે લાહોચિચ્ચપરિનારે
 લાહોચિચ્ચનિહિકરે સિચ્ચા અસતાવગે પરિવારસ્સ ગુણકરે જહા-
 સત્તિં અણુકપાપરે નિમ્મમે માણે । એન રુપ તપ્પાલણેપિ ઘમ્મો
 જહ અન્નપાલણેત્તિ । સવ્વે જીવા પુઠો પુઠો મમત્ત રથકારણ ।

એ રીતે જીવહિમાથી બચવું કેાઇનું થોડું પણ અદત્ત ન હોવું
 પરત્વીને સરાગ દૃષ્ટિથી ન જોવી અને આર્ત-સૌહૃદ્ધ્યાનાદિ અનર્થ
 દહને ન સેવવો, પરંતુ શાસ્ત્રમર્યાદાથી શુભ કાયયોગવાળા થવું
 તથા આવક પ્રમાણે દાન, ભોગ, પરિવારનું પોષણ અને અર્થ-
 મેચ્છની વ્યવસ્થા કરનારા થવું કહ્યું છે કે ‘આવકથી અર્ધું કે તેથી
 અધિક ધન ધર્મમાં લગાવવું અને બાકીનાથી બાકીનું ઔદિક
 સ સારકામ સાધવાનતા રાખી ડહાપણથી કરવું’

પરિજન તથા ચાકર વર્ગને સતાપ ઉપરે ઝેમ ન કરવું
 તેમનું શુભ ચિન્તન કરવાવડે હિત કરનાર અને યથાશક્તિ
 અનુકંપા-સહાનુભૂતિ દાખવવામાં તત્પર રહેનાર પોતે પરમાર્થથી
 નિરભિમાની ને નિરપૃહી બને છે એ રીતે ખરેખર જેમ અન્ય
 જીવોનું પાલન કરવામાં ધર્મ છે, તેમ તેમનું પાલન કરવામાં પણ
 તેમનો ઉપગાર થવાથી ધર્મ છે-કર્તવ્ય છે કેમકે સર્વ જીવો સ્વલક્ષણ
 ભેદે જૂદા જૂદા છે તેમાં ફક્ત લોભરૂપ મમત્વ કરવાથી સ સાર
 બંધન (પરિજન) નું કારણ થાય છે

તદા જાગરિજ ધમ્મજાગરિઆદ, કો મમ કાલો, કિમે-
 અસ્સ ઉચિઅ, અસારા વિસયા નિઅમગામિણો તિરસાવસાણા,
 મીસણો મચ્ચુ સવ્વામાવકારી અવિચ્છાયગમણો અણિવારણિજ્ઞો
 પુણો પુણોણુવધી, ધમ્મો એઅસ્સ ઓસદ્દ એગતવિસુદ્ધો મહા-
 પુરિસસેવિઓ સવ્વહિઅકારી નિરદ્ધારો પરમાણદહેઠુ ॥

નમો હમસ્સ ધમ્મસ્સ । નમો એઅધમ્મપગાસગાણં ।
 નમો એઅધમ્મપાલગાણ । નમો એઅધમ્મપરુવગાણ । નમો

તથાભાવનિદ્ધાના વિરહે તત્વાલોચનરૂપ ધર્મજાગરિકાવડે જા
 ગવુ -વિવેચથી વિચારવુ કે 'ભારી કંઈ કાળ અવસ્થા છે? એને ઉચિત
 કયુ ધર્મ-અનુષ્ઠાન છે? અતે વિછડી જનારા અને પરિણામે
 ભય કર ફેળને દેવાવાળા શબ્દ રૂપાદિક વિષયો તુચ્છ-અસાર છે,
 તથા સર્વને હતા નહતા કરનારો, ઓચિતો આવનારો, સ્વચ્છના
 દિકના બળવડે નહીં રોકાવાવાળો, અને અનેક યોનિભાવે ફરી ફરી
 લાગુ પડી પાછળ લાગનારો કાળ-મૃત્યુ મહાભયાનક છે આ મૃત્યુ
 રૂપ મહાબ્યાધિને મીટાવવાને રામબાણુ ઓપધસમો, નિવૃત્તિરૂપ
 એકાન્તવિશુદ્ધ, તીર્થ કરાદિક મહાપુરોષોએ સેવેલો, મેત્રી કશ્વદિ-
 રૂપે સર્વહિતકારી, અહણુ કયાં મુજબ સાવધાનપણે પાળવાવડે નિર્દોષ
 અને પરમાનંદરૂપ મોક્ષને મેળવી આપનારો ઉપાય એક ધર્મજ છે'

આવા લક્ષણુવાળા ધર્મને નમસ્કાર હો ! આ ધર્મના પ્રકાશક
 અરહતોને નમસ્કાર હો ! આ ધર્મને યથાર્થ પાળનાર નિર્જય
 સાધુજનોને નમસ્કાર હો ! તેમજ આ ધર્મનો યથાર્થ રીતે ઉપદેશ
 દેવાવાળા નિરપૂહી સાધુજનોને નમસ્કાર હો ! અને આ ધર્મને
 અગીકાર કરનારા શ્રાવકાદિક ભવ્યજનોને નમસ્કાર હો ! હુ પોતે

તહા તેસુ તેસુ સમાચારેસુ સદસમણાગણ સિઆ અમુગેહ
 અમુગકુલે અમુગસિસ્સે અમુગધમ્મઢાણઠિણ ન મે તવ્વિરાહણા
 ન મે તદારમો વુઢ્ઢી મમેઅસ્સ ઇઅમિત્થ-સાર ઇઅમાયમ્મઅ
 ઇઅ હિઅ અસારમણ સવ્વ તિસેસચો અવિહિગહણેણ એવમાહ
 તિલોગચધૂ પરમકારુણિગે સમ્મ સવુદ્ધે મગવ અરહતેત્તિ । એવ
 સમાલોચિઅ તદવિરુદ્ધેસુ સમાચારેસુ સમ્મ વઢિજ્ઞા માવમગલ-
 મેઅ તત્તિપ્પકત્તીણ ॥

તથા તે તે શુદ્ધસ્થિતિયિત સમાચારને વિષે પોતે ઉપયોગ
 યુક્ત વર્તવું, કે હું અમુક નામનો, અમુક કુળનો, અમુક ધર્મ
 શુદ્ધનો શિષ્ય અને અમુક ધર્મસ્થાન-મતમર્યાદામા રહ્યો છું હું તે
 ધર્મસ્થાનની વિરાધના અત્યારે નથી કરતો, તેમજ તે વિરાધનાનો
 આરભ પણ નથી કરતો, પરંતુ મારા આ ધર્મસ્થાનની વૃદ્ધિ થયા
 કરે છે આ આ ધર્મસ્થાન (મત-મર્યાદા) સારભૂત છે, શુભ
 વાસનારૂપે ભવાન્તરમા સાથે આવવાથી તે આત્મભૂત છે અને
 સુદર કુળ-પરિણામવડે હિતરૂપ છે ખીલુ બધું ધનકલુકચનાદિ
 વિશેષતઃ અવિધિ ગ્રહણવડે અસાર છે, કલુ છે કે પાપ (અનીતિ
 અન્યાય ને અપ્રમાણિકતાદિક દોષ) વડેજ અર્થરાગથી અધ બનેલ
 છવ કવચિત્ જે કંઈ કુળ-લાભ પામે છે, તે મત્સ્યને કાટામા ભરા
 ચેલા માસના લાભની પેરે તેનો વિનાશ કર્યા વગર પચતો
 નથી એ પ્રમાણે ત્રિલોકીજનુ, પરમ કરુણાળુ, પરમબોધિનીજથી
 કાંઈના ઉપદેશની અપેક્ષા વગર સારી રીતે સ્વયંસંયુક્ત થયેલા
 એવા ભગવાન અરિહત સ્વમુખથી કહે છે એ પ્રમાણે સમજી લઈ
 પ્રસ્તુત ધર્મસ્થાનરૂપ મતમર્યાદાથી અવિરુદ્ધ સદાચારોને વિષે
 સાવધાનપણે વર્તવું, સૂત્રનીતિવડે વિધિપૂર્વક આવું વર્તન કરવું
 તે પ્રસ્તુત સમાચાર નિષ્પત્તિનું ભાવ મગજ છે

તદા જાગરિજ ધમ્મજાગરિઆણ, કો મમ કાલો, કિમે-
થસ્સ ઉચિથ, અસારા વિસયા નિઅમગામિણો વિરસાવસાણા,
મસિણો મચ્ચુ સવ્વામાવકારી અવિનાયગમણો અણિવારણિજો
પુણો પુણોણુવધી, ધમ્મો એઅસ્સ અોસહ એગતવિસુદ્ધો મહા-
પુરિસસેવિઅો સવ્વહિઅકારી નિરહઆરો પરમાણદહેઝ ॥

નમો હમસ્સ ધમ્મસ્સ । નમો એઅધમ્મપગાસગાણ ।
નમો એઅધમ્મપાલગાણ । નમો એઅધમ્મપરુવગાણ । નમો

તથાભાવનિદ્રાના વિરહે તત્વાલોચનરૂપ ધર્મજાગરિકાવડે જા
ગણુ - વિવેકથી વિચારણુ કે 'મારી કઈ કાળ અવસ્થા છે? એને ઉચિત
કશુ ધર્મ-અનુકાન છે? અતે વિછડી જનારા અને પરિણામ
ભય કરે ફળને દેવાવાળા શબ્દ રૂપાદિક વિષયો તુઅ-અમાર છે,
તથા સર્વને હતા નહતા કરનારો, ઓચિતો આવનારો, સ્વજના
દિકના બળવડે નહીં રોકાવાવાળો, અને અનેક યોનિભાવે ફરી ફરી
લાશુ પડી પાછળ લાગનારો કાળ-મૃત્યુ મહાભયાનક છે આ મૃત્યુ
રૂપ મહાવ્યાધિને મીટાવવાને રામબાણુ ઓપધસમો, નિવૃત્તિરૂપ
એકાન્તવિશુદ્ધ, તીર્થ કરાદિક મહાપુરૂષોએ સેવેલો, મૈત્રી કરૂણાદિ
રૂપે સર્વહિતકારી, શબ્દશુ કયાં મુજબ સાવધાનપણે પાળવાવડે નિર્દોષ
અને પરમાનંદરૂપ મોક્ષને મેળવી આપનારો ઉપાય એક ધર્મજ છે'

આવા લક્ષણવાળા ધર્મને નમસ્કાર હો । આ ધર્મના પ્રકાશક
અરહતોને નમસ્કાર હો । આ ધર્મને યથાર્થ પાળનાર નિર્જથ
સાધુજનોને નમસ્કાર હો । તેમજ આ ધર્મનો યથાર્થ રીતે ઉપદેશ
દેવાવાળા નિરપૃહી સાધુજનોને નમસ્કાર હો । અને આ ધર્મને
અગીકાર કરનારા શ્રાવકાદિક ભવ્યજનોને નમસ્કાર હો । હું પોતે

તહા તેસુ તેસુ સમાચારેસુ સદ્સમણાગણ સિથા અમુગેહ
અમુગવુલે અમુગસિસ્સે અમુગધમ્મદ્વાણઠિણ ન મે તવિરાહણા
ન મે તદારમો ઘુઢી મમેઅસ્સ એઅમિત્થ-સાર એઅમાયમૂઝે
એઅ હિઅ અસારમણ સઘ્વ વિસેસથો અવિદિગહરણેણ એવમાહ
તિલોગધધૂ પરમકારુણિમે સમ્મ સનુદ્ધે મગવ અરહતંતિ । એવ
સમાલોચિઅ તદવિરુદ્ધેસુ સમાચારેસુ સમ્મ વહિજ્ઞા માવમગલ-
મેઅ તન્નિપ્પત્તીણ ॥

તથા તે તે બૃહસ્થઉચિત સમાચારને જિવે પોતે ઉપયોગ
મુક્ત વર્તવું, કે હું અમુક નામનો, અમુક કુળનો, અમુક ધર્મ
શુરનો શિષ્ય અને અમુક ધર્મસ્થાન-મતમર્યાદામા રહ્યો છું હું તે
ધર્મસ્થાનની વિરાધના અત્યારે નથી કરતો, તેમજ તે વિરાધનાનો
આરભ પણ નથી કરતો, પરંતુ મારા આ ધર્મસ્થાનની વૃદ્ધિ થયા
કરે છે અત્ર આ ધર્મસ્થાન (મત-મર્યાદા) સારભૂત છે, શુભ
વાસનારૂપે બનાવનારમા સાથે આવવાથી તે આત્મભૂત ॥ અને
સુદર કુળ-પરિણામવડે હિતરૂપ છે ખીણુ બધુ ધનકલ્પકચત્તાદિ
વિશેષત અવિધિ શ્રદ્ધણુવડે અસાર છે, કલુ છે કે પાપ (અનીતિ
અન્માય ને અપ્રમાણિકતાદિક કોષ) વડેજ અર્થરાગથી અધ બનેલ
છવ કવચિત્ ને કંઈ કુળ-લાભ પામે છે, તે મત્સ્યને કાગામા ભરા
યેલા માસના લાભની ખેર તેનો વિનાશ કર્યા વગર પચતો
નથી એ પ્રમાણે ત્રિલોકીબધુ, પરમ કરુણાળુ, પરમજોષિખીજથી
કાંઈના ઉપદેશની અપેક્ષા વગર સારી રીતે સ્વયંસખુદ થયેલા
એવા ભગવાન અરિહંત સ્વમુખથી કહે છે એ પ્રમાણે સમજી લઈ
પ્રસ્તુત ધર્મસ્થાનરૂપ મતમર્યાદાથી અવિરુદ્ધ સદાચારોને વિષે
સાવધાનપણે વર્તવું, સૂત્રનીતિવડે વિધિપૂર્વક આપુ વર્તન કરવું
તે પ્રસ્તુત સમાચાર નિષ્પત્તિનું ભાવ મગજ છે

તદા જાગરિજ્ઞ ધમ્મજાગરિચ્ચાણ, કો મમ કાલો, કિમે-
ચસ્સ ઉચ્ચિચ્ચ, અસારા પિસયા નિઅમગામિણો વિરસાવસાણા,
મીસણો મન્નૂ સવ્વામાવકારી અવિનાયગમણો અણિવારણિજ્ઞો
પુણો પુણોણુવધી, ધમ્મો એચ્ચસ્સ ખોસહ એગતવિસુદ્ધો મહા-
પુરિસસેવિચ્છો સચ્ચહિચ્ચકારી નિરદ્ધારો પરમાણદહેઝ ॥

નમો હમસ્સ ધમ્મસ્સ । નમો એચ્ચધમ્મપગાસગાણ ।
નમો એચ્ચધમ્મપાલગાણ । નમો એચ્ચધમ્મપરૂવગાણ । નમો

તથાસાવનિદ્ધાના વિરહે તત્વાલોચનરૂપ ધર્મજાગરિકાવડે બા
ગણુ -વિવેકથી વિચારણુ કે 'ભારી કર્મ કાળ અવસ્થા છે ? એને ઉચિત
કથુ ધર્મ-અનુકાન છે ? અતે વિછડી જનારા અને પરિણામ
ભય કરે ફળને દેવાવાળા શબ્દ રૂપાદિક વિષયો તુચ્છ-અસાર છે,
તથા સર્વને હતા નહતા કરનારો, ઓચિતો આવનારો, સ્વજના
દિકના બળવડે નહાં રોકાવાવાળો, અને અનેક યોનિભાવે ફરી ફરી
લાશુ પડી પાછળ લાગનારો કાળ-મૃત્યુ મહાભયાનક છે આ મૃત્યુ
રૂપ મહાવ્યાધિને મીટાવવાને રામબાણુ ઔપધસમો, નિવૃત્તિરૂપ
એકાન્તવિશુદ્ધ, તીર્થ કરાદિક મહાપુરુષોએ સેવેલો, મૈત્રી કરણાદિ
રૂપે સર્વહિતકારી, શહણુ કર્યા મુજબ સાવધાનપણે પાળવાવડે નિર્દોષ
અને પરમાનંદરૂપ મોક્ષને મેળવી આપનારો ઉપાય એક ધર્મજ છે '

આવા લક્ષણવાળા ધર્મને નમસ્કાર હો ! આ ધર્મના પ્રકાશક
અરહંતોને નમસ્કાર હો ! આ ધર્મને યથાર્થ પાળનાર નિર્ર્થ
સાધુજનોને નમસ્કાર હો ! તેમજ આ ધર્મનો યથાર્થ રીતે ઉપદેશ
દેવાવાળા નિ સ્પૃહી સાધુજનોને નમસ્કાર હો ! અને આ ધર્મને
અગીકાર કરનારા શ્રાવકાદિક ભવ્યજનોને નમસ્કાર હો ! હું પોતે

તહા તેસુ તેસુ સમાચારેસુ સદસમણાગણ સિધ્ધા અમુગેદ
 અમુગકુલે અમુગસિસ્સે અમુગધમ્મઢાણઠિણ ન મે તન્વિરાહણા
 ન મે તદારમો વુઢ્ઢી મમેઅસ્સ એઅમિત્થ-સાર એઅમાયમૂઅ
 એઅ હિઅ અસારમણ સજ્જ વિસેસઓ અવિહિગહણેણ એવમાદિ
 તિલોગપધૂ પરમકારુણિગે સમ્મ સવુદ્ધે મગગ અરહતોતિ । એવ
 સમાલોચિઅ તદવિરુદ્ધેસુ સમાચારેસુ સમ્મ ઘટ્ટિજ્ઞા માવમગલ-
 મેઅ તન્નિપ્પસીણ ॥

તથા તે તે જુદ્ધસ્થિતિ સમાચારને વિરે પોતે ઉપયોગ
 મુક્ત વર્તવું, કે હું અમુક નામનો, અમુક કુળનો, અમુક ધર્મ
 શુરનો શિષ્ય અને અમુક ધર્મસ્થાન-મતમર્યાદામા રહ્યો છું હું તે
 ધર્મસ્થાનની વિરાધના અત્યારે નથી કરતો, તેમજ તે વિરાધનાનો
 આરભ પણ નથી કરતો, પરંતુ મારા આ ધર્મસ્થાનની વૃદ્ધિ થયા
 હરે છે અત્ર આ ધર્મસ્થાન (મત-મર્યાદા) સારભૂત છે, શુભ
 વાસનારૂપે જવાન્તરમા સાથે આવવાથી તે આત્મભૂત છે અને
 શુદ્ધ રૂપ-પરિણામવડે હિતરૂપ છે બીજી બધું ધનકલ્પકચનાદિ
 વિશેષતઃ અવિધિ ગ્રહણવડે અસાર છે, કહ્યું છે કે પાપ (અનીતિ
 અન્યાય ને અપ્રમાણિકતાદિકે દોષ) વડેજ અર્થરાગથી અધ બનેલ
 જીવ કવચિત્ જો કંઈ રૂપ-લાભ પામે છે, તે મત્સ્યને ઠાટામા ભરા
 ચેલા મામના લાભની પેરે તેનો વિનાશ કર્યા વગર પચતો
 નથી એ પ્રમાણે ત્રિલોકીબધુ, પરમ કરુણાળુ, પરમજોષિબીજથી
 ઠાઈના ઉપદેશની અપેક્ષા વગર સારી રીતે સ્વયંસંપુર્ણ થયેલા
 એવા ભગવાન અરિહંત સ્વમુખથી કહે છે એ પ્રમાણે સમજી લહી
 પ્રસ્તુત ધર્મસ્થાનરૂપ મતમર્યાદાથી અવિરુદ્ધ સદાચારોને વિષે
 સાવધાનપણે વર્તવું, સૂત્રનીતિવડે વિધિપૂર્વક આવું વર્તન કરવું
 તે પ્રસ્તુત સમાચાર નિષ્પત્તિનું લાવ મગગ છે

તહા જાગરિજ ધમ્મજાગરિચ્છા, કો મમ કાલો, કિમે-
 અસ્સ ઉચ્ચિઅ, અસારા વિસયા નિઅમગામિણો વિરસાવસાણા,
 મીસણો મચ્ચૂ સન્નામાવકારી અવિન્નાયગમણો અણિવારણિજો
 પુણો પુણોણુચ્છી, ધમ્મો એઅસ્સ ચોસહ એગતપિસુદ્ધો મહા-
 પુરિસસેવિઅો સચ્ચદિઅકારી નિરદ્ધારો પરમાણ્ણદહેઠ્ઠ ॥

નમો હમસ્સ ધમ્મસ્સ । નમો એઅધમ્મપગાસગાણ ।
 નમો એઅધમ્મપાલગાણ । નમો એઅધમ્મપરૂવગાણ । નમો

તથા સાવનિદ્ધાના વિરહે તત્વાલોચનરૂપ ધર્મજાગરિકાવડે જા
 ગલુ - વિવેકથી વિચારવુ કે 'મારી કઈ કાળ અવસ્થા છે? એને ઉચિત
 કયુ ધર્મ - અનુદાન છે? અતે વિછડી જનારા અને પગિષ્ઠામે
 ભય કરૂં છુંને દેવાવાળા શબ્દ રૂપાદિક વિષયો તુમ્હ - અસાર છે,
 તથા સર્વને હતા નહતા કરનારો, ઓશિ તો આવનારો, સ્વચ્છના
 દિક્કના બળવડે નહીં રોકાવાવાળો, અને અનેક યોનિભાવે ફરી ફરી
 લાશુ પડી પાછળ લાગનારો કાળ - મૃત્યુ મહાભયાનક છે આ મૃત્યુ
 રૂપ મહાબ્યાધિને મીટાવવાને રામબાણુ ઓપધસમો, નિવૃત્તિરૂપ
 એકાન્તવિશુદ્ધ, તીર્થ કરાદિક મહાપુરૂષોએ સેવેલો, મૈત્રી કરૂં છાદિ
 રૂપે સર્વહિતકારી, શ્રદ્ધણુ કર્યા મુજબ સાવધાનપણે પાળવાવડે નિર્દોષ
 અને પરમાનંદરૂપ મોક્ષને મેળવી આપનારો ઉપાય એક ધર્મજ છે'

આવા લક્ષણવાળા ધર્મને નમસ્કાર હો । આ ધર્મના પ્રકાશક
 અરહ તોને નમસ્કાર હો । આ ધર્મને યથાર્થ પાળનાર નિર્થય
 સાધુજનોને નમસ્કાર હો । તેમજ આ ધર્મનો યથાર્થ રીતે, ઉપદેશ
 દેવાવાળા નિરુપ્તહી સાધુજનોને નમસ્કાર હો । અને આ ધર્મને
 અગીકાર કરનારા શ્વાકાદિક લબ્ધજનોને નમસ્કાર હો । હુ પોતે

અગ્રધર્મપરજગાણ । ઇચ્છામિ અહમિણ ધર્મ પઢિવજિત્તણ સમ્મ
મણવયણકાયજોગેહિં । હોઉ મમેઅ કલ્લાણ પરમકલ્લાણ
જિણાણમણુમાવચ્છો । સુપ્પચિદ્દાણમેવ ચિંતિજ્ઞા, પુણો પુણો
અગ્રધર્મજુત્તાણમવનાયકારી સિદ્ધા । પહાણ મોદ્દચ્છેઅણમેઅ ।
એવ વિસુદ્ધમાણે માવણાણ કમ્માપગમેણ ઉવેદ્દ એઅસ્સ
જુગ્ગય । તદ્દા સસારગિરિત્તે સવિગ્ગો ભવદ્દ યમમે અપરોવતાની
વિસુદ્ધે વિસુદ્ધમાણમાયે ॥

॥ इति साधुधम्मपरिमावणासुत्त सम्मत्त ॥ २ ॥

આ ધર્મને ખરા મન, વચન, કાયાથી અગીકાર કરવા ઇચ્છુ છું
પરમ ક યાણરૂપ વીતરાગ પરમાત્માઓની કૃપાથી પ્રસ્તુત ધર્મની
પ્રાપ્તિરૂપ ક-યાણુ મારે હો । એ રીતે વાર વાર ભલી એકાગ્રતાથી
ચિન્તવવું તથા સાધુધર્મ પામેલા મુનિજનોના એકાન્ત હિતવચનો
માન્ય કરવા તેમની પવિત્ર આજ્ઞાને યથાર્થ અનુસરવું એ મોહનો
ઉત્કેહ કરવા પ્રધાન સાધનરૂપ છે એ રીતે કુશળ અભ્યાસવડે પવિત્ર
આજ્ઞાકારી આત્મા વિશુદ્ધ થતો થતો સાચી ભાવનાવડે કર્મ-મળને
ટાળી, સાધુધર્મની યોગ્યતા પામે છે એટલે તે સ સારસુખથી વિરક્ત
થયો છતો મોક્ષાર્થી, મમત્વ રહિત, કામને પીડા-ઉપતાપ નહીં
કરનાર, નાગદ્રેષની ગાઠને લેહવાવડે વિશુદ્ધ ભાવવાળો થાય છે

એ રીતે સાધુ પરિભાવના સૂત્રની સક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા શ્રીમાન
હરિભદ્રસરિની ટીકાના આધારે યથામતિ તૈયાર કરેલી સમાપ્ત થઈ

ઇતિશમ

૩ અથ પવ્વજ્ઞાગહણાવિહિસુત્તં ।

પરિભાવિણ સાદુધમ્મે જહોદિઅગુણે જહજ્ઞા સમ્મમંયં
પટિવજ્ઞિત્તણ । અપરોવતાવ, પરોવતાવો હિ તપ્પટ્ટિવત્તિવિગ્ધ,
અણુપાઓ સુ एसो, ન સલ્લુ અકુસલારમઓ હિઅ । અપ્પટ્ટિમુદ્દે
કહિંચિ પટ્ટિચોહિજ્ઞા અમ્માપિઅરે । ઉમયલોગ સફલ જીવિઅ ।
સમુદાયકહા કમ્મા સમુદાયફલત્તિ । એવ સુદીહો અ વિ-
ઓગો । અસહા ઇગરુલ્લાનિવાસિસડણતુલ્લમેઅ । ઉદામો મચ્ચૂ
પચાસણોઅ । દુલ્લહ મણુઅત્તં સમુદપટ્ટિઅરયણલામતુલ્લ ।

પ્રમત્તયા (દીક્ષા) ગ્રહણવિધિ તૃતીય સૂત્રની સંક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા,
(શ્રીમાન હરિભદ્રચરિત્ કૃત દીક્ષાના આધારે)

સાધુધર્મને સારી રીતે સમજી લીધા પછી ઉપરોક્ત ગુણ
વાળો ભાવિત આત્મા કોઈને ઉપતાપ-દુઃખ-પીડા યા અસમાધિ ન
થાય તેવી રીતે ઉક્ત ધર્મને અગીકાર કરવા ઉચ્ચમાળ થાય કેમકે
કોઈને અશાન્તિ કે અસમાધિ ઉપજાવવી એ તેમા વિનિરૂપ થાય
છે વળી એ ધર્મપ્રાપ્તિનો ઉપાય નથી કેમકે અકુશલારભ-પરોપ-
તાપ હિતકારક નથી કદાચ માતપિતા કર્મચોગે પ્રતિબોધ પામ્યા
ન હોય તો તેમને પ્રતિબોધવા-શાન્તિથી સમજાવવા મહાસત્ત્વ
શાળીના માતપિતા તો પ્રાચે પ્રતિબોધ પામેલાજ હોય છં ઉભય
લોક સુધરે એવું ભવિત પ્રશસાપાત્ર લેખાય છે સમુદાયે કરેલા
શુભ કામ સમુદાયે ફળે છે-સફળ થાય છે એ રીતે ન કરાય તો
આપણ સહુને ભવપર પરાએ બહુ લાખો વિજેગ થાય છે અને

અદ્યપ્યમૂઞ્ઞા અણ્ણેમવા દુષ્ણસ્વહુતા મોહવયારા મહસલાણ-
 વધિણો અજુગા સુદ્ધધમ્મસ્સ । જુનાર્થે એવ પોચમૂય મવસ-
 મુદે જુત્ત સકલ્લે નિત્તજિત્ત, સવરહ્મચ્ચિદ્દ નાણકણ્ણાર
 સવપવણજવણ । સ્વણે દુદ્ધદે સલ્લ કજોવમાદ્દ સિદ્ધિસાદ્દગ-
 ધમ્મસાદ્દગત્તેણ । ઉવાદેઞ્ચા ય એસા જીવાણ, જ ન ર્મમીદ
 જમ્મો, ન જરા ન મરણ ન ર્હવિઓગો, નાણિદ્ધસપઓગો,
 ન સુદ્ધા, ન પિવાસા, ન અણ્ણો કોદ્દોસો, સલ્લહા અપરતત-
 જીવાવત્થાણ અસુમરાગાદરહિઅ સત્ત સિવ અવ્વાપાહતિ ॥

એક વૃક્ષ ઉપર આવી રહેલા પખીતુલ્ય આ ચેષ્ટિત બને છે
 મૃત્યુ નહીં રાહી શકાય એવું અને અદ્ય આમુખ્યવટે બહુ દુઃક
 છે સમુદ્રમાં પડી ગયેલા રત્નને મેળવવા જેવું ફરીને મનુષ્યપણ
 પામવું અતિ દુર્લભ છે બીજા પૃથ્વીકાયિકાદિકે અતિ ધણા ભયો,
 દુઃખ ભયો, મોહ-અધકારવાળા અને પાપ-અનુબંધના પરિણામ
 વાળા હોવાથી શુદ્ધ ધર્મની પ્રાપ્તિ માટે યોગ્ય નથી આ મનુષ્યભવ
 સંસારસમુદ્રમાં નાવ જેવો હોવાથી તેનો આત્મક-યાત્રુ સાધી લેવામાં
 ઉપયોગ કરી લેવો ભ્રમ એ કેમકે આ જીવનરૂપ નાવ સ્વપ્નવટે
 હિ સારિક દોષ વગરનું, જ્ઞાનરૂપ શુક્લનવાણું, તપરૂપ પવનવેગથી
 ચાલનાર હોવાથી ખરેખર ઉપયોગમાં લઈ લેવા જેવું છે સિદ્ધિ-
 સાધક ધર્મ સાધવામાં હેતુરૂપ હોવાથી, આ તક દુર્લભ ને
 અનુપમ છે અને આ સિદ્ધિજ સવ્યજનોને આદરવા યોગ્ય છે કેમકે
 ઉક્તા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થયે છતે જન્મ, જરા, મરણ, ઈષ્ટવિયોગ, અનિદ્ર
 સ યોગ, ક્રુધા, વૃષા કે બીજા કોઈ દોષ (ઉપદ્રવ) રહેવા પામતો નથી
 અશુભ રાગાદિ રહિત, શાન્ત, નિરૂપદ્રવ ને સગારે બાધારહિત
 (અભ્યામાધ), સર્વથા સ્વતંત્ર જીવન અવસ્થાન સિદ્ધિગતિમાં હોય છે

વિવરીઓ અ સસારો હમીએ અણવટિઅ સહાવો । इत्य
 खलु सुहीवि असुही, सतमसत, सुविणुव्व सव्व मालमालति-।
 ता अलमित्थ पडिपघेण । करेह मे अणुग्गह । उज्जमह एअ
 चुच्छिदित्तए । अहपि तुम्हाणुमइए साहेमि एअ । निव्विन्नो
 जम्ममरणेहिं समिज्झइ अ मे समीहिअ गुरुपभावेण । एव
 सेसेवि वोहिज्जा । तओ सममेएहिं सेविज्ज घम्म । करिज्જોचિअ
 करणिज्ज निराससो उ सव्वदा एअ परममुणिसાસણ । અવુરજ્જ-
 માણેસુ અ કમ્મપરિણઇए विहिज्जा जहासात्तिं तदुचकरणं आओ-
 चायसुद्ध समइए । કયસુઆ સુ ઇસા । કરુણાય ધમ્મપ્પહાણ

ઉક્ત સિદ્ધિથી વિપરીત અનવસ્થિત સ્વભાવવાળો સસાર છે
 કેમકે એમા મુખી પણ અમુખી અને સત પણ અસત સ્વભવની
 જેમ સર્વ આલપખાલ હીસે છે તેથી તેમા પ્રતિબધ (મમતા)
 કરવો યોગ્ય નથી

" આપ (માત પિતા) મારાપર અનુગ્રહ-કૃપા કરે । આ
 સસારનો અત-પાર પામવા આપ ઉજમાળ થાઓ । હું પણ આ
 પની અનુમતિવડે જન્મ-મરણથી ઉતર્યો છતો સસારનો પાર
 પામુ શુદ્ધપ્રભાવે આ મારૂ ધામ્મત કુળે " એ રીતે બાકીના ત્રી
 પ્રમુખ પરિવારને પણ ઉચિત રીતે સમજાવે પછી પોતાના
 માતપિતાદિક સાથે સયમ આદરી, ચારિત્રધર્મને આ લોક
 તથા પરલોકની આશસારહિત સેવે અને ચારિત્રઉચિત કરણી
 સદા કરે એવી વીતરાગની આશા છે

કર્મયોગે માતપિતાદિકપ્રતિબોધ ન પામે તો શક્તિઅનુસારે
 તેમના નિર્વાહ માટે સ્વમતિ મુજબ આવકના નિર્દોષ સાધન કરી આપે
 અરેખર એ કૃતજ્ઞતા છે અને આવી શક્તિ લોકમા શાસનઉત્તતિના કાર

ઝણી જણમ્મિ । તઓ અણુણાણ પઢિવજ્જિઝ ધમ્મ ।
 અણ્ણહા અણુવહે ચેવ ઉવહિજુસે સિઆ । ધમ્મારાહણ શુ હિઅં
 સન્વસત્તાણ । તહા તદ્દેઅ સપાડિઝા । સન્વહા અપઢિવજ્જમાણે
 ચદ્દિજ્ઞા તે અદ્ધાણગિલાણોસહત્થચાગનાણ ॥

સે જહા નામણ કેદ પુરિસે કહચિ કતારગણ અમ્માપિ-
 હસમેણ તપ્પઢિવદ્દે વચ્ચિઝા । તેસિં તત્થ નિઅમઘાઈ પુરિસમિ-
 ત્તાસઙ્ગે સમવઓસહે મહાયકે સિઆ । તત્થ સે પુરિસે તપ્પઢિ-
 વઘાઓ ઇધમાલોચિઅ ન મવતિ ઇણ નિઅમઓ ઓસહમત્તરેણ,
 ઓસહમાયે અ સસઓ, કાલસહાણિ અ ઇઆણિ । તહા સઠ-
 ણુરૂપ થાય છે પછી (અનુદૂળતાએ) માતપિતાની અનુમતિ પામી,
 પોતે ચારિત્રધર્મને અગીકાર કરે એમ કરતા પણ ચારિત્રની
 આજ્ઞા ન મળે તો નાસ્તવમા પોતે નિષ્કપટ છતા હિત-પરિણામ
 વિચારી તેમને ધર્મસન્નુષ્ઠ કળ્યા માયા કરે કેમકે ધર્મનું આરા-
 ધન સર્વ જીવાને હિતકારી છે કે સ્વઆદિકના કથનવડે માતપિતા
 નિકને ધર્મ પમાડવા પ્રયત્ન કરે, છતા જે તેઓ સર્વથા ધર્મ ન
 પામે તો 'અસ્થાને ગ્લાનૌષધાર્થે ત્યાગ'ના દ્રષ્ટાન્તથી પોતાના માત
 પિતાદિકને ત્યાગ કરે તે દ્રષ્ટાન્ત શાસ્ત્રકાર કહે છે —

કોઈ એક પુરૂષ માતપિતા (ને ભાર્યાદિ) સાથે કથચિત્
 કોઈ અટવીમા પેઠાં છતો તેમની સાથે ગમન કરે છે ત્યાં તે માત
 પિતાદિકને નિશ્ચયઘાતી, પુરૂષમાત્રથી અસાધ્ય ળતા જેનું ઔષધ
 સંભવી શકે એવો પ્રાણહર મહાવ્યાધિ ઉત્પન્ન થયો ત્યારે આ
 પુરૂષ તેમના પ્રતિજ્ઞાધવડે એમ વિચારે કે ' એ માતપિતા ઔષધવ
 ગર જરૂર જીવી નહીં શકે અને ઔષધ જરૂરતા કદાચ તે જીવશે ખરા '
 એમ વિચારી, તેમના ગદ્યજ્ઞ પૂરતી સઘળી ગોઠવણ કરી, તેમના

તેથ સઠવિચ તદોસહનિમિત્ત સવિત્તિનિમિત્ત ચ ચયમાણે
સાહુ એસ ચાણ અચાણ । અચાણ ચેવ ચાણ । ફલમિત્ય પઠાણ
પુદાણ ધીરા એચ્છદસિણો ॥

સ તે ઓસહસપાયણેજી જીરાગિજ્ઞા । સમગ્રાઓ પુરિસો-
ચિચ્છમેચ્છ । એવ સુક્ષ્મવિચ્છાણ મહાપુરિમે સસારકતારપટ્ટિણ
અમ્માપિહસગણ ધમ્મપટ્ટિવદ્ધે પિહરિજ્ઞા । તેસિં તત્થ નિચ્છમ-
ગિણાસગે અપત્તવીજાહ પુરિસમિત્તાસજ્ઞે સમવતસમ્મતાહોસહ
મરણાહિવાગે કમ્માયકે સિઆ । તત્થ સે સુક્ષ્મવિચ્છાણ પુરિસે
ધમ્મપટ્ટિવદ્ધાઓ એવ સમાલોચિચ્છ ગિણસ્મતિ ણે અપસ્મ
ઓપધ માટે અને પોતાના નિર્વાહ નિમિત્તે તેમને ત્યાગ કરી
જનાર એ પુરુષ સારા લેખાય કેમકે એવો ત્યાગ પરિણામે સયોગ
કરાવનાર હોવાથી ત્યાગ ન લેખાય અને તેવે વળતે ત્યાગ રહેવાનો
આશ્રય પરિણામે વિયોગ કરાવનાર હોવાથી ત્યાગરૂપજ લેખાય
પડિતજનો તત્ત્વદર્શી હોવાથી પરિણામનેજ પ્રધાન લેખે છે

તે પુરુષ પોતાના માતાપિતાને ઔપધ મેળવી આપીને જવાડે
આ પ્રમાણે પુરુષોચિત આચરણ સદ્ગુણ થવું સહવે છે એ રીતે
કાર્ષક અટપસ સારી મહાપુરુષ સ સારઅટવીમા પડ્યો હતો માત
પિતા સગાતે ધર્મપ્રતિબંધથી વિચારે ત્યા તે માતાપિતાને નિશ્ચય
વિનાશક, બોધિણીજ વગરના પુરુષમાત્રવડે અસાધ્ય, સમ્યકત્વાદિક
ઓપધવડે સુધરી શકે એવો, જન્મમગ્ણાદિક ફળ-વિપાક દેવાવાળો
કિલ્લ કર્મરૂપ મહારોગધયો ત્યારે તે હજુકર્મી પુરુષ ધર્મ-પ્રતિબંધ
ધથી એમ વિચારે કે ‘એઓ સમ્યકત્વાદિ બાવઓપધ વગર અવશ્ય
મરણ પામશે, પ્રયાસ કરતા તે ઔપધ મેળવી પણ શકાશે, અને ત્યા-
સુધી તેમનું જીવન ટકશે ખરૂ.’ એમ વિચારીને તેમના જીવનનિર્વાહ

સમ્મત્તાદ્યોસહવિરહેણ । તસ્સ સપાઢયો વિમાસા । કાલસ-
 હાણિ અ દશાણિ વવહારથો । તદ્દા સઠપિઅ સઠપિઅ રૂહ લોગ-
 ચિંતાદે તેસિં સમ્મત્તાદ્યોસહનિમિત્ત વિસિદ્ધગુરુમાદમાવેણ
 સપિત્તિનિમિત્ત ષ કિચ્ચકરણેણ ચયમાણે સજમ પઢિવત્તિદે
 સાહુમિદ્ધીદે દસ ચાદે અચાદે તત્તમાવણાઅો । અચાદે એવ
 ચાદે મિચ્છાભાવણાઅો । તત્તફલમિત્થ પહાણ પરમત્થઅો ।
 ધીરા દ અદસિણો આસઅમવા ॥

સ તે સમ્મત્તાદ્યોસહસપાઢયેણ જીવાવિજ્ઞા અશ્વત્થિઅ
 અમરણાવજ્ઞવીઅજોગેણ । સમવાઅો સુપુરિઅસોચિઅમેઅ
 પૂત્તી સભાળ માટે યોગ્ય ગોઠવણુ કરી, વિશિષ્ટ શુર્વાદિક પાસેથી
 તેમને માટે સમ્યક્ત્વાદિક ભાવઔપધ સ પાદન કરી લેવા અને સ્વ
 વૃત્તિ નિમિત્તે ઘટિત આચરણુ કરવા સયમ આદરી, તે માતપિ
 તાનો પૂર્વોક્ત રીતે કાર્યસિદ્ધિને માટે ત્યાગ કરતો સતો ધર્મશીળ જ
 લેખાય કેમકે તેવે પ્રસંગે તત્ત્વભાવનાથી ત્યાગ તે અત્યાગસમો અને
 મિથ્યાભાવનાથી અત્યાગ તે ત્યાગસમો જ લેખાય કારણ કે નિકટ
 ભવી (તરતમા આત્મકચાણુ કરનારા) ધીર પુરૂષો તત્ત્વદર્શી
 હોવાથી તત્ત્વદ્વજ (પરિણામ) નેજ પરમાર્થથી પ્રધાન લેખે છે

તે નિકટભવી મહાપુરૂષ પોતાના માતપિતાને મોહના અભાવ
 બીજરૂપ સમ્યક્ત્વાદિક ભાવઔપધ મેળવી આપણાવડે તેમને જન્મ
 મરણાદિકના હેતુરૂપ લેખાતા કિલ્લકર્મરૂપ મહારોગથી સર્વથા
 મુક્ત કરે છે સભવિત રીતે સત્પુરૂષને ઉચિત જોણુ એ આચરણુ
 લેખાય વળી માતપિતાનો ઉપગાર બીજી કોઈ રીતે વળી શકે
 એવો નથી તેથી સજ્જનોનો એ ધર્મ છે કે માતપિતાને
 બનતી દરેક કૌશીલ્ય કરીને સમ્યક્ત્વાદિક વાસ્તવિક ધર્મ પમાડવો

દુષ્પદિચ્છારાણિ ચ શ્રમ્માપિદેશિ । એસ ધમ્મોસયાણ, મગવં
 ઇત્ય નાય, પરિહરમાણે અકુસલાણુવધિ શ્રમ્માપિદેસોગતિ ।
 એવમપરોવતાવ સન્વહા, સુગુરુસમીવે પુદ્ગ્લા મગવતે વીચ્છરાગે
 સાહુ અ, તોસિઝ્ઞણ વિહવોચિઅ કિમ્પાદ, સુપ્પઉત્તાવસ્સણ
 સુપ્પિસુદ્ધનિમિત્તે સમહિવાસિણ વિસુદ્ધમાણો મહયાપમોણ,
 મમ્મં પબ્બજ્ઞા લોઅધમ્મેહિંતો લોગુત્તરવમ્મગમણેણ । એસા
 જિણાણમાણા મહાકલ્લાણસિ ન વિરાહિઅન્વા પુદ્દેણ મહાણ-
 ત્યમયાઓ સિદ્ધિકસિણા ॥

॥ ઇતિ પબ્બજ્ઞાગહણવિઠિસુત્તં સમ્મત્ત ॥

ગર્ભાવાસમા જ પ્રતિજ્ઞા લઈ, પ્રવ્રજ્યા દેવાથી માતપિતાને
 સ ભવતો શોક અનર્થકારી જાણીને તેનો પરિહાર કરનારા મહાવીર
 પ્રભુ પોતેજ તેમા દ્રષ્ટાન્તરૂપ છે એ રીતે માતપિતાદિક કોઈને ઉપ-
 તાપ ન થાય એમ સર્વથા ચીવટ રાખીને, વીતરાગ પરમાત્માનો
 દ્રવ્યભાવથી પૂજા કરી, મત-સાધુજનોનો પણ દ્રવ્યભાવથી સત્કાર
 કરી અને સ્વસ પત્તિ અનુસારે દીન દુ ખીજનોને સ તોપ પમાડી,
 સમુચિત વેષ-વસ્ત્રાદિકને ધારણ કરી, સુવિશુદ્ધ નિમિત્ત જોઈ,
 પ્રસંગે પ્રસંગે શુદ્ધમહારાજના શુદ્ધ ગવડે સમભિવાસિત થઈ, વિશુદ્ધ-
 માન પરિણામે સુશુદ્ધ સમીપે અત્યંત હર્ષ-પ્રમોદપૂર્વક પોતે
 સદોપ લૌકિક ધર્મનો ત્યાગ કરી, લોકોત્તર-ચારિત્રધર્મને ગ્રહણ
 કરે એવી મહા કલ્યાણકારી શ્રી વીતરાગ દેવનો આજ્ઞા છે તે
 આજ્ઞાને મોક્ષમુખના અર્થો વિવેકી જનોએ મહા અનર્થના ભયથી
 કદાપિ વિરાધવી (ખડવી) નહીં ઇતિથમ્
 ઇતિ પ્રવ્રજ્યાગ્રહણવિધિ તૃતીય સૂત્રની વ્યાખ્યા સ પૂર્ણ.

૪ અથ પવ્વજ્જાપરિપાલણા સુત્તમ્

સ એવમપિપવ્વહણ સમાણે સુવિદિભાવયો કિરિઆ-
ફલેણ જુહ્મહ । વિમુદ્ધચરણે મહાસત્તે ન વિવજ્જયમેહ । એવ
અભાવેડમિપ્પેઅસિદ્ધી ઉવાયપવિત્તીઓ । નાવિગ્ગજ્જત્યોણુવાણ
પપટ્ઠહ । ઉવાઓ અ સાહગો નિઅમેણ । તસ્મ તત્તજ્ઞાઓ
અણહા અહ્પસગાઓ, નિચ્છયમયમેઅ ॥

૪ પ્રવ્રજ્યા પરિપાવના સુત્રની સંક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા,

એ મુમુક્ષુ ઉક્તવિધિવડે પ્રવ્રજ્યા (દીક્ષા) આદરી,
સુવિધિ ભાવથી સચમક્રિયાનુ ઉત્તમ કૃણ પામે છે વિશુદ્ધ ચારિ
ત્રવત તે મહાસત્ત્વવાળી મુમુક્ષુ, મિથ્યાજ્ઞાનરૂપ વિપર્યાસ ભાવને
પામનો નથી

વિપર્યાસના અભાવે સફળપાત્ર (સત્સાધન) પ્રવૃત્તિથી
ઘર્ષિત સિદ્ધિ થઈ શકે છે સમ્યગ્જ્ઞાનવાન મુમુક્ષુ અસત્સાધનમા
પ્રવર્તતો નથી, અને સત્સાધન તો નિયમા કાર્યસાધક બને છે,
તેથી તેમા તે લીન બની જાય ૮ તે વગર કાર્યસિદ્ધિ થઈ શકતી
નથી કેમકે અતિપ્રસંગ દોષ આવે છે એ નિશ્ચયમત સુક્ષ્મબુદ્ધિથી
સમજી શકાય એવો છે

પત્યર અને સુવર્ણને, તથા શત્રુ અને મિત્રને સમભાવથી જો
નાર, તેમજ હઠ-આચર રહિત (સરસ સ્વભાવી) હોવાથી પ્રશમ
(વૈરાગ્ય) જનિત ખરા નિરૂપાધિક્રમુખને વરેલો તે મુમુક્ષુ અહણુ અને
આસેવના શિક્ષાને સારી રીતે અગીકાર કરે છે સુરકુળમા વસનાર
—તેનાથી અસંખ્ય નહીં થનાર, સુરપ્રતિબદ્ધ—તેમના પ્રત્યે આદર

સે સમલિટ્કચણે સમસત્તુમિત્તે નિઘ્નત્તગ્ગહદુક્કલે પમ-
મસુહસમેણ સમ્મ સિલ્લમાદિશ્ચહ । ગુરુકુલવાસી ગુરુપટિવદ્ધે ।
વિણીણ મૂઝત્થદરિસી ન દ્વયો હિઞ્ચ તત્તતિ મન્નહ સુસ્સમાદ-
ગુણજુત્તે તત્તાભિનિવેસાવિહિપરે । પરમમતોચિ અહિજ્જહ સુત્ત
ચદ્દલકલે આસમાવિપ્પમુક્કે આયમઠ્ઠી । સ તમવેહ સવ્વહા ।
તથ્થો સમ્મ નિડજ્જહ । એઞ્ચ ધીરાણ સાસણ । અણ્ણહા અણિ-
ઓગો । અવિહિગહિઞ્ચમત્તનાણ અણારાહણાણ ન કિંચિ તદ-
બહુમાન રાખનાર, વિનીત-વિનયવત અને તત્ત્વાર્થદર્શી, શુશ્રુષા
દિઠ શુચ્યુક્ત તથા તત્ત્વમા દ્રઢ આશ્રયપૂર્વક વિધિરસિક તે ઉક્ત
શુદ્ધકુળવાસથી અધિક સારૂ બીજુ હિત તત્ત્વ માનતો નથી, કેમકે
તે પવિત્ર શાસ્ત્રવચનોને અનુસરી ચાલનાર હોય છે એથી
જ્ઞાનના ભાગી થવાય છે તથા શ્રદ્ધા અને ચારિત્રમાર્ગમા વધારે
દ્રઢ થવાય છે, એમ સમજી ઉત્તમ મુમુક્ષુઓ જીવગીર્ણાન્ત શુદ્ધ
કુળવાસને તજતા નથી

૧ શુશ્રુષા, ૨ શ્રવણ, ૩ મહણ, ૪ ધારણા, ૫ વિજ્ઞાન, ૬
મહા, ૭ અપોહ અને ૮ તત્ત્વાભિનિવેશ એ બુદ્ધના આઠ ગુણ
કહ્યા છે રાગદ્વેષમોહાદિક ભાવવિષ ટાળવા સમર્થ પરમમત્ર
સમાન બાણી, સાધ્યપ્રત્યે લક્ષ રાખી, આ લોક પરલોકાદિક
સુખની સ્પૃહા રહિત જે મોક્ષાર્થીસાધુ સૂત્ર-સિદ્ધાન્તને પાઠશ્રવણ
વડે અભ્યાસે છે તે તેને યથાતથ્યપણે સમજે છે, તેથી તે તેનો
સદુપયોગ કરે છે એ રીતનું જ્ઞાની પુરૂષોત્તુ શાસન ॥

અન્યથા અવિધિપૂર્વક તેનો અભ્યાસ કરતા અવિધિગૃહિત
મત્રના દૃષ્ટાંતે વિપર્યય-વિપર્યાસ થવા પામે છે અનારાધનામા
એકાન્તે પ્રવૃત્તને વાસ્તવિક અભ્યાસના અનારભથી ઈષ્ટ, અનિષ્ટ

જારમાઓ ધ્રુવ । इत्य मग्गदेसणाए दुक्ख अवधीरेणा अप्पडि-
 वत्ती । नेमहीअमहीअ अउममपरिहेण, न एसा मग्गगामिणो
 विराहणा अणत्थमुहा । अत्यहेऊ तस्सारमाओ ध्रुव । इत्य
 मग्गदेसणाए अणभिनिवेसो । पडिवत्तिमित्त किरिआरમો ।
 एवपि अहीअ अहीअ अवममलेसजोगओ । अय સયીઓનિય-
 મેણ । મગ્ગગામિણો સુ એસા અગાયવહુલસ્સ । નિરવાએ જહોદિએ
 સુત્તુચકારી હવહ પગયણમાહસગણ પચસમિએ તિગુચે । અણત્ય-
 (મોક્ષ, ઉન્માદાદિ) કશુ ફળ મળતુ નથી સદ્અનુદાન મોક્ષ
 ફળદાયક જ છે આશિત્રતુ પ્રધાનફળ મોક્ષજ છે બાકી બીજી
 કૃષિપલાસના કષ્ટાન્તે અફળ જ લાજીવુ અને આશિત્રલગતુ ફળ
 ઉન્માદાદિક જ છે એટલે ઉન્માદ થાય અથવા લાગે વખત આવે
 એવો રોગ લાજી પડે અથવા કેવળીભાવિત ધર્મથી સુકવાતુ
 —અથ ધવાતુ બને આવા અનારાધનાવાગાને તાત્ત્વિક માર્ગદે
 શના સામળતા હ બ, અવધીરણા-ઉપેક્ષા અને અનઅગિકારપણુ
 હોય છે કેમકે શુદ્ધ માર્ગદેશના શુદ્ધ સત્ત્વવાળાને, મૃગના ટોળાને
 સિહનાદ જેવી વસમી (અતિ ત્રાસદાયક) લાગે છે તથા કર્ણક
 હળવા કર્મી જીવને અવધીરણા-ઉપેક્ષા થવા પામે છે, પણ દેશ
 નાતુ તેવુ (વસમુ) હ બ લાગતુ નથી અને તેથી પણ વધારે હળવા
 કર્મી જીવોને અવધીરણા હોતી નથી, અનગીકાર હોય છે

એ રીતે અનારાધનાવડે અભ્યાસેલુ સૂત્ર સમ્યગ્ અવગ્રોધના
 અભાવે પરમાર્થથી અભ્યાસ કરેલુ નજ લેખાય ઉક્ત અધ્યયન જ
 બ ધી અનારાધના માર્ગગામી જીવને એકાન્ત અનર્થકારી વિરાધના
 રૂપ થતી નથી કેમકે તેના અભ્યાસના આરભથી મોક્ષગમનનો આ
 રભ થતો હોવાથી તે પરપરાએ મોક્ષના અગરૂપજ છે અહીં વિરાધના

પરે એકાદા એકવિઘ્નત્તસ્સસિસુજણણિચાયનાણ । વિઘ્નત્તેહત્થ
કેવલી એકફલભૂણ સમ્મમેઘ વિઘ્નાણહ દુવિહાણ પરિણાણ ॥

તહા આસાસપયાસદાંવ સદીણાઽધિરાહમેઘ અસદીણધિ-
છતે તત્ત્વમાર્ગની દેશનામા સાણનારને ત્યા-ત્યાત્યાજ્ય આશ્રી અ
ભિનિવેશ-હઠાગ્રહ હોતો નથી એટલું જ નહીં પણ અપ અપતર
વિરાધકને પ્રાતપાત (માર્ગનો આદર) અને ક્રિયાન બ પણ થવા
પામે છે એ રીતે પણ વિરાધનાવડે અભ્યામેલું સૂત્રઅધ્યયન થોડા
પણ સમ્યગ્ અવબોધયોગે ભાવથી અભ્યાસેલું બધું આવી
વિરાધક નિષ્ઠે સમ્યક્ત્વયુક્ત હોય, કેમકે માર્ગમાત્રી (મમાકત
વત) નેજ આવી વિરાધના હોવી સબવે તે પણ વગરજોગવ્યે
ન છુટે એવા કિલ્લ કર્મવાળા જીવનેજ જેને એવા કિલ્લ કર્મ
શેષ નથી એવો યથોદિત માર્ગમાત્રી-સમકિતવત જીવ સૂત્રોક્ત
મર્યાદાએ પાત્ર સમિતિએ સમિત અને ત્રણ ગુપ્તિવડે ગુપ્ત છતોજ
વર્તે, એટલે આઠ પ્રવચન માતાનું યથાવિધિ પાલન કરતો જ રહે
ચારિત્રપ્રાણનું રક્ષણ ને પોષણ કરનારી ઉક્ત પ્રવચનમાતાનો
ત્યાગ અનર્થકારી થાય છે કોને ? પરમાર્થથી બાળ જીવને કોની
પેરે ? શિશુ જનનીના ત્યાગ દહાતે જેમ બાળક, માતાના ત્યાગથી
વિનાશ પામે છે તેમ અત્ર સમજવું ભાવચિન્તા વિષે આઠ પ્રવ
ચનમાતાના પ્રગટ ફળરૂપ સર્વજ્ઞ ભગવાન જે પ્રકારની પરિણા
વડે આ ઉપર જણાવેલી સર્વ હકીકત સમ્યગ્ રીતે અર્થાત્ ભાવ
પરિણતિ વડે સંપૂર્ણ બાણે છે એટલે કે અવબોધમાત્રરૂપ સપરિ
ણાવડે અને તદ્દગર્ભગત ક્રિયારૂપ પ્રત્યાખ્યાનપરિણાવડે ॥

તથા તે મુમુક્ષુ, આ ભવસાગરમા ખરૂં આન્યાસન લેવા માટે
દીપરૂપ અને અત્યંત દુ બદાયક અન્ધકારમા ખરો પ્રકાશ આપ
નાર દીપકરૂપ ક્ષયોપશમિક (ચળ) અને ક્ષાયક (અચળ)

સ્ત્યમુજ્જમદ્ । જહામત્તિમસમતે અણુસગે અસસત્તજોગારાહૈ ભવદ્
 ઉત્તરત્તરજોગસિદ્ધીય મુચ્ચદ્ પાવકમ્મુણત્તિ । વિસુજ્જમાણે આમવ-
 ભાવકિરિશ્ચમારાહેદ્ । પસમસુહમણુહવદ્ અપીઢિય સજમતવકિ
 રિશ્ચાણ અવ્વહિય પરીસહોવસમ્મેહિં વાહિશ્ચમુકિરિશ્ચાનાણ ॥

સે જહા નામણ કેદ્ મહાવાહિગદિય અણુદ્વચતવ્વેચ્ચણે
 વિષ્ણાયા સરુપેણ નિબ્બિષ્ણે તત્તચ્ચો । સુવિજ્ઞવયણેણ સમ્મ
 તમવગન્ધિય જહાવિહાણચ્ચો પવણે સુકિરિશ્ચ । નિરુદ્ધજહિ-
 ભાવવાળા ચારિત્ર અને જ્ઞાનને સારી રીતે જાણે છે એટલું જ નહીં
 પણ તે સૂત્રોક્ત નીતિવડે સ્થિર-ક્ષાયકભાવ ધેદા કરવા ઉદ્યમ કરે
 છે શક્તિને યોગ્યતા વગર, જ્ઞાન્તિ રહિત, અને ક્ષણભાસિ માટે
 અધીરજ કર્યા વિના સૂત્રાનુસારે ઉત્કૃષ્ટ સયમવ્યાપારને કરતો તે
 અસગ યોગનો આરાધક થાય છે એ રીતે ઉત્તરોત્તર યોગની
 સિદ્ધિવડે તે તે શુભનો રોધ કરનારા પાપકર્મથી મુકાય છે, અને
 સુનિર્ભજ પરિણામને પામી, જીવનપર્યંત મોક્ષસાધક ભાવક્રિયાને
 આરાધે છે તે તપ-સયમ ક્રિયાને સુખે સુખે કરતો અને વિવિધ
 પરીવહ-ઉપસર્ગોવડે લગારે ક્ષુભિત નહીં થતો શાન્તસુધારસનો
 આસ્વાદ કરતો છતો વિચરે છે કોની પેરે ? વ્યાધિવાળાને શોભ
 ન ક્રિયાના કષ્ટાન્તે તે આ રીતે —કોઈક માણસ કોઈ પ્રમુખ
 મહાવ્યાધિથી ઘેરાયો છતો, તે વ્યાધિની વેદનાનો અનુભવ પામી,
 વેદનાના સ્વરૂપવડે જાણીતો થઈ, ખરેખર તે વેદનાથી ખિન્ન થઈ
 ના પછી તે સુવેદના વચનથી તે વ્યાધિને સારી રીતે ઝોળખી
 ને સલાહ મુજબ યથાવિધિ તેનો ઉપાય કરવા લાગે, વ્યાધિ
 ન ભયથી સ્વેચ્છાચાર તણ દઈ, હલકું અને પથ્થર લોજન
 કરતો તે વ્યાધિથી મુક્ત થાય પછી વેદના રહિત થઈ આરોગ્ય
 સારી રીતે મેળવી તેમજ વધારો કરતો છતો, શિરાવેધ બન કાર

ચ્છાચારે તુચ્છપત્યમોદ મુચ્ચમાણે વાહિણા નિઘ્રત્તમાણવેશ્વરે
 સમુવલભ્યારોગ્ય પવદ્વમાણતન્માવે તદ્ધામનિવુરુદ્ધે તપ્પડિયં-
 ઘાશ્ચો સિરાસારાદ્વજોગેવિ વાહિસમારુગ્ગવિષ્ણાણેણ હૃદ્વનિષ્ક-
 ત્તીઓ અણાકુલમાવયાદ કિરિઓવશ્ચોગેણ અપીદિઠ અવ્ય-
 હિદ્ધ સુહલેસ્સાદ વદ્ધુદ્ધ । વિઝ્ઞ ચ વદ્ધુમસ્સદ્ ॥

એન કમ્મવાહિગદિદ્ધ અણુભૂષ્ઞ જમ્માદ્વેશ્વરે વિષ્ણાયા
 દુક્ખરૂપેણ નિઘ્વિષ્ણે તત્તઓ । તઓ સુગુરુવયણેણ અણુદ્વા-
 ણાદ્વિણા તમવગચ્છિઅ પુવ્વુત્તવિહાણઓ પવન્ને સુકિરિર્ઞ
 પવ્વજ્ઞ નિરુદ્ધપમાયાયારે અસારસુદ્ધમોદ્ મુચ્ચમાણે કમ્મના-
 હિણા નિઘ્રત્તમાણિદ્ધવિઓગાદ્વેશ્વરે સમુવલભ્મ ચરણા-
 પાતાદિયોગે વ્યાધિ શમ્યાથી થયેલ આરોગ્યના યથાર્થ જ્ઞાનપટે આ-
 રો યસિદ્ધિ થયાથી, તથા આરોગ્ય સાચવી રાખવા મનની અશાન્તિ
 દૂર થવા માટે ઇતિકર્તવ્યતારૂપ ક્રિયા કરવાનો બોધ હોવાથી અપી-
 ડિતપણે તથાવિધ સ્થાન આસન અને ઔપધપાનાદિક સેવતા કટાણે
 નહીં લાવતો સતો પ્રશસ્તભાવરૂપ શુભલેસ્થાવરે વૃદ્ધિ પામે છે અને
 વૈધને મહાદુ બનિવૃત્તિના હેતુરૂપ બરાબર સમજીને બહુમાને છે

એ રીતે કર્મવ્યાધિથી અસ્ત થયેલો પ્રાણી, જેણે જન્મમરણ
 દિકની વેદનાનો અનુભવ કરેલ હોય અને તેવી અનંત વેદન
 જેને સારી રીતે સમજાઇ હોય તે ખરી રીતે તેવી વેદનાર્થ
 વિરક્ત થવા ઇચ્છે છે પણી સુશુરૂના વચનથી ઉચિત આચરણવત્
 સુશુરૂને તથા કર્મવ્યાધિને જોળખીને, પૂર્વલા ત્રીજા સૂત્રમ
 કહેલા વિધાનવડે ભાગવતી દીક્ષારૂપ સયમક્રિયાને આદરી, પ્રમા-
 યરણનો ત્યાગ કરી, શુદ્ધ અચિત્તસાદા ખાનપાનથી પોતાનો સયમ

ત્યમુજમદ્ । જહામત્તિમસમતે અણસગે અસસત્તજોગારાહ્ય મવદ્
 ઉત્તરજોગસિદ્ધીય મુચ્ચદ પાવકમ્મુણ્ણિ । વિસુજ્જમાણે આમવ-
 માવકિરિશ્ચમારાહેદ્ । પસમસુદમણુહવદ્ અપીઠિય સજમતવાકિ
 રિશ્ચાણ અવ્વહિય પરીસદોવસગોહિં વાહિશ્ચસુકિરિશ્ચાનાણ ॥

સે જહા નામણ કેદ્ મહાવાહિગદિય અણુહશ્ચતવ્વેશ્ચણે
 વિષ્ણાયા સરૂણેણ નિગ્ગિણે તત્તશ્ચો । સુવિજ્જવયણેણ સમ્મ
 ત્તમવગન્ધિશ્ચ જહાવિહાણશ્ચો પવણે સુકિરિમ્ । નિરુદ્ધજહિ-
 માવવાળા ચારિત્ર અને જ્ઞાનને સારી રીતે જાણે છે એટલું જ નહીં
 પણ તે સૂત્રોક્ત નીતિવડે સ્થિર-સ્થાયકભાવ પેળ કરવા ઉપમ કરે
 છે શક્તિને ગોપવ્યા વગર, આન્તિ ગહિત, અને હજપ્રાપ્તિ માટે
 અધીરજ કર્યા વિના સૂત્રાનુસારે ઉત્કૃષ્ટ સયમબાપારને કરતો તે
 અસગ યોગનો આરાધક થાય છે એ રીતે ઉત્તરોત્તર યોગની
 સિદ્ધિવડે તે તે ગુણનો દામ કરનારા પાપકર્મથી મુક્તાય છે, અને
 મુનિર્મળ પરિણામને પામી, જીવનપર્યંત મોક્ષસાધક ભાવક્રિયાને
 આરાધે છે તે તપ-સયમ ક્રિયાને મુખે મુખે કરતો અને વિવિધ
 પરીબદ્ધ-ઉપસર્ગોવડે લગાવે મુલિત નહીં યતો શાન્તમુધારસનો
 આસ્વાદ કરતો છતો વિચરે છે કોની પેરે ? વ્યાધિવાળાને શોભ
 ન ક્રિયાના દશાન્તે તે આ રીતે —કોઈક માણસ કોઈ પ્રમુખ
 મહાવ્યાધિથી ઘેરાયો છતો, તે વ્યાધિની વેદનાનો અનુભવ પામી,
 વેદનાના સ્વરૂપવડે જાણીતો થઈ, ખરેખર તે વેદનાથી ખિન્ન થઈ
 યા પછી તે સુવેદના વચનથી તે વ્યાધિને સારી રીતે જોળખી
 સલાહ મુજબ યથાવિધિ તેનો ઉપાય કરવા લાગે, વ્યાધિ
 બળવાના ભયથી સ્વેચ્છાચાર તજ દઈ, હલકું અને પદ્ય જોળન
 કરતો તે વ્યાધિથી મુક્ત થાય. પછી વેદના સંહિત ચર્મ આરોગ્ય
 સારી રીતે મેળવી તેમ પધારો કરતો છતો, શિરાવેદ અન દાર

ચ્છાચારે તુચ્છપત્યમોદ મુચ્ચમાણે વાહિણા નિશ્ચત્તમાણવેશ્વરે
 સમુવલન્મારોગ પવદ્ધુમાણતન્માવે તદ્ધામનિન્દુર્હા તપ્પડિવે-
 ઘાત્રો સિરાસારાદ્ગોમેવિ વાહિસમારુગવિષ્ણાણેણ ઇદ્ધનિપ્પ-
 ત્તીઓ અણાકુલભાવયાણ કિરિઓવઓગેણ અપીડિણ શ્રવ્વ-
 હિણ સુહલેસાણ વહુદ । વિજ્ઞ ચ વહુમણ્ણ ॥

एव कम्मवाहिगहिण अणुभूअ जम्माइवेअणे विष्णाया
 दुक्खरूवेण निगिण्णे तत्तओ । तओ सुगुरुवयणेण अणुद्वा-
 णाइया तमवगच्छिअ पुव्वुत्तविहाणओ पवन्ने सुकिरिअ
 पवज्ज निरुद्धपमायायारे असारसुद्धमोई मुच्चमाणे कम्मवा-
 हिणा निश्रत्तमाणिद्वविओगाइवेअणे समुवल्लब्भ चरणा-
 भातादियेगे व्याधि शम्भायी थयेत्त आरोग्यना यथार्थ भागवडे आ-
 રો યસિદ્ધિ થયાથી, તથા આરોગ્ય સાચવી રાખવા મનની અશાન્તિ
 દૂર થવા માટે ઇતિકર્તવ્યતારૂપ ક્રિયા કરવાનો યોગ હોવાથી અપી
 ડિતપણે તથાવિધ સ્થાન આસન અને ઔપધપાનાદિક સેવતા કટાંગો
 નહીં લાવતો સતો પ્રથસ્તભાવરૂપ શુભલેસ્થાવડે વૃદ્ધિ પામે છે અને
 વૈષ્ણવે મહાદુ ખનિવૃત્તિના હેતુરૂપ બરાબર સમજીને બહુમાને

એ રીતે કર્મવ્યાધિથી અસ્ત થયેલો પ્રાણી, જેણે જન્મમરણા-
 દિકની વેદનાનો અનુભવ કરેલ હોય અને તેવી અનત વેદના
 જેને સારી રીતે સમજાઇ હોય તે ખરી રીતે તેવી વેદનાથી
 વિરક્ત થવા ઇચ્છે છે પણી સુગુરૂના વચનથી ઉચિત આચરણવડે
 સુગુરૂને તથા કર્મવ્યાધિને ઝાળખીને, પૂર્વલા ત્રીજા મૂળમા
 કહેલા વિધાનવડે ભાગવતી દીક્ષારૂપ સયમક્રિયાને આદરી, પ્રમાત
 ચરણનો ત્યાગ કરી, શુદ્ધ અચિત્તસાદા ખાનપાનથી પોતાનો સયમ

સ્થમુજમદ । જદામત્તિમસમતે અણમગે અસસત્તજોગારાહ્ય મવદ
 ઉત્તરજોગસિદ્ધીય મુદ્ધદ પાવકમ્મુચ્ચિ । વિમુજ્જમાયે આમવ-
 માવકિરિઅમારાદેહ । પસમસુદ્ધમણુદ્ધવદ અપીઠિય સજમતયકિ
 રિઆય અવ્વદિય પરીસદોરસગોદિં રાહિઅસુકિરિઆનાય ॥

સં જહા નામય કેહ મહાવાહિગદિય અણુદ્ધમતવ્વેઅણે
 યિણાયા સરુપેય નિવિરણે તત્તયો । સુનિઅવયણેય સમ્મ
 તમવગન્ધિઅ જહાવિદાણયો પવસે સુકિરિઅ । નિરુદ્ધજહિ-
 ભાવવાગા ચારિત્ર અને જ્ઞાનને સારી રીતે બાંધે છે એટલું જ નહીં
 પણ તે સૂત્રોક્ત નીતિવડે સ્થિર-સ્થાયકભાવ પેદા કરવા ઉદ્ધમ કરે
 છે શક્તિને ગોપ-આ વગર, જ્ઞાન્તિ રહિત, અને દુઃખમાત્રિ માટે
 અધીરજ કયા વિના સૂત્રાનુસારે ઉત્કૃષ્ટ સયમન્યાપારને કરતો તે
 અસંગ યોગનો આરાધક થાય છે એ રીતે ઉત્તરોત્તર યોગની
 સિદ્ધિવડે તે તે ગુણનો રાધ કરનારા પાપકર્મથી મુક્તાય છે, અને
 મુનિર્મળ પરિણામને પામી, જીવનપર્યંત મોક્ષસાધક ભાવક્રિયાને
 આરાધે છે તે તપ-સયમ ક્રિયાને મુખે મુખે કરતો અને વિવિધ
 પરીવહ-ઉપસર્ગોવડે લગારે સુશિત નહીં થતો શાન્તસુધારસનો
 આસ્વાદ કરતો છતો વિચરે છે કાની પેરે ? વ્યાધિવાગાને શોભ
 ન ક્રિયાના કષાન્તે તે આ રીતે —કોઈક માણસ ઠાંઠ પ્રમુખ
 મહાવ્યાધિથી ઘેરાયો છતો, તે વ્યાધિની વેદનાનો અનુભવ પામી,
 વેદનાના સ્વરૂપવડે બાંધીતો થઈ, ખરેખર તે વેદનાથી ખિન્ન થઈ
 પછી તે સુપેદના વચનથી તે વ્યાધિને સારી રીતે ઓળખી
 ની સલાહ મુજબ યથાવિધિ તેનો ઉપાય કરવા લાગે, વ્યાધિ
 વાના ભયથી સ્વેચ્છાચાર તજી દઈ, હલકું અને પથ્થ તોળવ
 કરતો તે વ્યાધિથી મુક્ત થાય. પછી વેદના રહિત થઈ આરોગ્ય
 સારી રીતે મેળવી તેમા વધારો કરતો છતો, સિરાવેશ અત દાર

ચ્છાચારે તુચ્છપત્યમોદ મુચ્ચમાણે વાહિણા નિઘ્નત્તમાણવેશ્વરે
 સમુવલગ્મારોગ પવદ્વમાણતન્માવે તદ્ધામનિવ્વુરૂપે તપ્પહિય-
 ઘાઓ સિરાહારાદ્ધજોગેવિ વાહિસમારુગવિષ્ણાણેણ ઢદ્ધનિપ્પ-
 ત્તીઓ અણાકુલભાવયાણે કિરિઓવઓગેણ અપ્પીહિણે અવ્વ-
 હિણે સુહલેસ્સાણે વદ્ધહ । વિજ્ઞ ચ વદ્ધુમણ્ણ ॥

एन कम्मवाहिगहिए अणुभूअ जम्माइनेअण्णे विष्णाया
 दुवररूवेण निम्बिसे तत्तओ । तओ सुगुरुवयणेण अणुट्ठा-
 णाइणा तमवगच्छिअ पुव्वुत्तनिहाणओ पवन्ने सुकिरिअं
 पवज्ज निरुद्धपमायायारे असारसुद्धमोई मुचमाणे कम्मवा-
 हिणा निअत्तमाणिद्वविओगाइवेअण्णे समुवलग्म चरणा-
 पाताद्वियोगे व्याधि शम्भायी थयेल आदोअनायथार्थं ज्ञानवडे आ-
 रे। यसिद्धि थयाथी, तथा आदोअ सायवी राअवा मननी अशान्ति
 हर थवा भाटे उतिकर्तव्यताइय किया करवाने। जोध होवाथी अभी
 डितपछे तथाविध स्थान आसन अने औपधपानादिक सेवता कटाजो।
 नहोँ लावतो। सतो प्रशस्तभावइय शुभलेश्यावडे वृद्धि पाये छे अने
 वैघने भडाई अनिवृत्तिना डेतुइय जराजर समलने बहुमाने छे

એ રીતે કર્મવ્યાધિથી યસ્ત થયેલો પ્રાણી, જેણે જન્મમરણ
 દિકની વેદનાનો અનુભવ કરેલ હોય અને તેવી જનત વેદના
 જેને સારી રીતે સમજાઇ હોય તે ખરી રીતે તેવી વેદનાથી
 વિરક્ત થવા ઇચ્છે છે પણી સુશુદ્ધના વચનથી ઉચિત આચરણવડે
 સુશુદ્ધને તથા કર્મવ્યાધિને જોળખીને, પૂર્વલા ત્રીજા સ્ત્રમા
 કહેલા વિધાનવડે ભાગવતી દીક્ષાઇય સયમક્રિયાને આદરી, પ્રમાદ
 ચરણનો ત્યાગ કરી, શુદ્ધ અચિત્તસાદા જ્ઞાનપાન્થી પોતાનો સયમ

રુગ પવનુમાણ સુદમાવે તણામનિવુર્દે તપ્પડિવધવિસેસઓ
 પરીસહોવસગમાવેવિ તત્તસવેઅચ્છાઓ કુસલાસપવુઢીધિરા-
 સયત્તેણ ઘમ્મોવઓગાઓ સયા ધિમિણ તેડછેસાણ પવનુદ્ધ ।
 ગુરુ ચ વહુમચ્છદ્ધ । જહોચિઅ અસગપડિવત્તીણ નિસગપવિત્તિ-
 માવેણ । એસા ગુરુદ્ધ વિઆહિઆ માવસારા વિસેમઓ ભગવત-
 વહુમાણેણ ।

નિર્વાહ કરતો, તે જેમ જેમ કર્મવ્યાધિથી મુક્ત થતો ઇંદ્રવિયોગા
 દિકની વેદનાથી પણ છુટતો જાય છે, તેમ તેમ આરિનશુદ્ધિરૂપ ભાવ
 આરોગ્ય સ્વાસ્થીરીતે સ પાદન કરી ચઢતા વાવે તેમા વધારો કરતો
 જાય છે જેમ ઘણો કર્મવિકાર શાન્ત થવાવડે આરિસાબ
 થપાથી, તેવો ખરો સાબ સાચવી રાખવા માટે ગમે તેવા
 પરીવહો કે ઉપસર્ગો આવ્યે છતે પણ સમ્યગ્જ્ઞાનના પ્રભાવથી,
 તથા ક્ષયોપશમિક ભાવની વૃદ્ધિવડે ચિત્તની સ્થિરતા થવાથી, તથા
 ધર્મોપયોગ-ઇતિકર્તવ્યતામા યોધની જાગૃતિ રહેવાથી, સદા સ કલ્પ
 વિકલ્પ રહિત પ્રશાન્ત સ્થિતિ અનુભવી, શુભ પ્રભાવરૂપ તેજો
 લેશ્યાવડે વૃદ્ધિ પામે છે અને ભાવવૈષમ્યમાન શુદ્ધમહારાજને
 બહુમાને ॥ કેવી રીતે ? તે કહે છે—યથોચિત નિ સગપણે
 તેમના આશયને સમજી સહજ પ્રવૃત્તિ સેવવાવડે આવી આ
 સગ પ્રવૃત્તિ ભગવતોએ અતિશય શુભવાણી કહી ॥ કેમકે તે
 વિશેષત નિ સગભાવે સેવાતી હોવાથી, તેમજ અચિન્ત્ય ચિન્તા
 મણિ સમાન તીર્થ કર પ્રભુના બહુમાન સહિત થતી હોવાથી પ્રધાન
 ભાવવાણી હોય છે

જો મં પદિમમ્મદ્ સે ગુરંતિ તદાણા । અન્નહા કિરિઆ
અકિરિઆ કુલહાનરીકિરિઆસમા ગરદિઆ તત્તવેદ્દણ અફ-
લજોગઓ વિસષ્ણતત્તીફલમિત્યનાય આવદે સુ તપ્ફલ અસુ-
દાણુવધે ॥

આયઓ ગુરુમહુમાણો અવક્ષકારણત્તેણ । અઓ પરમ-
ગુરુસજોગો । તઓ સિદ્ધી અસસય । એસેહ સુહોદણ પગિઢુતય-
ણુવધે મવવાહિતેગિચ્છી । નહઓ સુદર પર । ઉવમા इत्य ન
જે વસ્તુતત્તવને સમજાવે છે તે શુરૂ તેમની આશા તીર્થ કર
ભગવાનની આશા સમાન સુખદાયક લેખી આરાધવી જોઈએ તથા
પ્રકારે શુરૂમહારાજમત્તે બહુમાન કર્યા વગર, કરવામા આવતી
પહિલેહણાદિક ક્રિયા પણ કુલટા નારીની ઉપવાસાદિક ક્રિયા
ની જેવી મોક્ષકળ આપવાને બદલે સસારપરિબ્રમણ કરાવ
નારી' હોવાથી, વિદ્વાન્ જનોએ અસત્ક્રિયારૂપ બાળીને તેને
નિદી-ગર્હી-તુચ્છકારી છે વિષમિશ્રિત અન્ન ખાઈ તૃપ્તિ માનવાજેવી
તે ક્રિયા, વચનવિરાધનાથી સસારબ્રમણરૂપ મહા અનર્થકળને
કેનારી અને અધિકાધિક વિરાધનાથી પાપ-અનુબધ કરાવનારી
થાય છે એથીજ તીર્થ કર દેવની આશા જેવી કલ્યાણકારી શુરૂ-
મહારાજની આશા બહુમાનપૂર્વક આરાધવા યોગ્ય કહી છે
એજ વાતને, સમર્થન કરતા છતાં ચાત્રકાર કહે છે —

મોક્ષ પામવાનું અમોઘ (સફળ) કારણ હોવાથી, શુરૂમત્તેના
શુદ્ધ પ્રેમને મોક્ષ કહી શકાય, કેમકે એથી પરમશુરૂ તીર્થ કર
દેવનો સયોગ થવા પામે છે અને તેમ યતા અવશ્ય મોક્ષ
પ્રાપ્તિ થાય છે કારણમા કાર્યના ઉપચારથી શુરૂ બહુમાન
કરવું એ અત્ર શુભોદ્યરૂપ અને અધિકાધિક આરાધનાવડે અધિ

વેઝઈ । સ એવ પણે એવ માવે એવ પરિણામે અપ્પડિવડિઈ
 વઢમાણે તેઉણેસાણે દુવાલસમાસિણે પરિઆણ અઢકમઈ
 સવ્વદેવતેઉણેસ, એવમાહ મહામુણી । તઓ સુકે સુકામિજાઈ
 ભવઈ । પાય ધિણકમ્માણુવધે રવઈ લોગસણ । પડિસો-
 અગામી અણુસોઅનિવિત્તે, સયા મુહજોગે, એમ જોગી વિઆદિય ।

કાધિક ગુણોદયનો અનુબધ કરાજનાર થાય છે તેમજ તે શુદ્ધ
 બહુમાન જ સસાર-વ્યાધિને ટાળવા સમર્થ થઈ શકે છે
 અતઃ શુદ્ધબહુમાનથી બીજી કંઈ વધારે સુંદર સાધન નથી વળી એ
 દ્વારા ભગવતપ્રત્યે બહુમાન પ્રગટવાથી, એને ઉપમા આપી શકાય
 એવો કોઈ વસ્તુ દેખાતી નથી એ રીતે વિમળ વિવેકથી વિચક્ષણ
 અને વિવેક વગર પણ સહજે સુંદર ભાવવાળો તેમજ શુદ્ધની ગરહા
 જરીમા પણ ક્ષયોપશમથી માપતુમ મુનિની ચેર શુભ પરિણામવાળો
 સયમમાર્ગથી પતિત નહી થયેલ દીક્ષિત સાધુ શુભ પ્રભાવરૂપ
 તેજોવેશ્યાવટે વૃદ્ધિ પામતો, બાર માસ જેટલા દીક્ષાપર્યાય યોગે,
 સર્વ દેવની તેજોવેશ્યાને અતિક્રમી-ઉલ્લસી જાય છે, એમ મહા
 મુનિ ભગવાન શ્રીમહાવીરદેવે કહેલું છે, અહી વિવક્ષેલી તેજોવેશ્યા
 ચિત્ત-વાસ્તવ્ય-સુખલાભ લક્ષણવાળી જાણુવો

ત્યારબાદ તે મહાનુભાવ મુનિ, શુકલ-અખડમતી, અ
 મતસરી, કૃતન, સદારણી, અને હિત પરિણામી તથા શુકલ
 વિજ્ઞાત્ય ધન પ્રધાન શુભનાળો અને પ્રાયે દિગ્ગર્ભ-
 અનુબધનાળો હતો, મણા જાણિનદી જીવેને રૂચે એવી કિ-

। . એસ આરાહો સોમલ્લસમ, જહા ગદિઅપડલે સચ્ચોવ-
હાસુદ્ધસધદ સુદ્ધ મવ સમ્મં અમવમાહગં મોગકિરિઆ
સુરુગાદકપ્પ । તઓ તા સપુણા પાડણડ અનિગલહેઠમાઓ
અમકિલિદ્ધ સુદરુગાઓ અપરોવતાવિણો સુદરા અણુવધેણ ન
ય અલ્લા મપુલ્લા ॥

તત્તત્તપદ્યેણ એઅ નાણતિ વુચ્છ । એઅમિ સુહજોગ-
યામા પ્રીતિવાળી લોકમજ્ઞાનો સમૂળમે ત્યાગ કરે છે ગજ-
હસની પેરે પ્રતિઓતગામી (લોકસજ્ઞાપ મહાનદીના પ્રવાહ
મામે તરી પાર જનાર) અને લોકસજ્ઞાપ અનુસોતથી નિવર્તે-
લો, મહા નયમવ્યાપારને સાવધાનપણે સાધનાર મહાશયને
તોથ કર દેખોએ થોગી નરીઠે જખાવ્યો છે અહણુ ઠરેલી પ્રતિજ્ઞાને
થથાર્થપણે પાળનાર તે મહાનુભાવ મુનિ ચારિત્ર-ધર્મને અશધક
બને છે એ રીતે નિરતિચારપણે શુદ્ધ સર્વભાવે આગ્રિધર્મને
સેવનાર મહાત્મા ઉત્તમ કળ્પી કરવાવડે, શુદ્ધ-મોક્ષસાધક બને
એવો જન્મ પામે છે લોગક્રિયા સુરૂપાદિવતને જેમ ઠીક પ્રાપ્ત થાય
છે, તેમ આવા વિશિષ્ટ જન્મવાળા મહાનુભાવને સપૂર્ણ ભાગ્યના
બળથી અસંલિલ્લ સુખદાયક સકળ લોગસામગ્રી, રૂપ, વય, વૈચક્ષણ્ય,
સૌભાગ્ય, માધુર્ય અને અન્યથા પ્રાપ્ત થાય છે તે પછુ પરને ઉપતાપ
નહીં ઉપજાવનારી અને શુભ અનુભવવાળી હોવાથી જેવી તે લોગ-
સામગ્રી મપૂર્ણ છે, તેવી બીજી લોગસામગ્રી સપૂર્ણ હોતી નથી.
ઉભય લોકની અપેક્ષાએ સંલેશાદિક થકી લોગક્રિયાના સ્વરૂપનું
ખડન થવાવડે ઈષ્ટ વસ્તુતત્ત્વને બોધ કરનાર આ જ્ઞાન કહેવાય
છે આ જ્ઞાન છતે સમ્યગ્ તત્ત્વાલોચનવડે ઉચિત પ્રતિપત્તિ-પ્રધાન
શુભ યોગ સિદ્ધિ થવા પામે છે અસ્તુત પ્રવૃત્તિ મોહજનિત

સિદ્ધી ઉચિત્ત પઠિવત્તિપદાણા । इत्थ भावो पवत्तगो । पाय
विग्घो न विज्ञाह निरणुपघासुहकम्मभावेण । अक्खित्ताओ
इमे जोगा भावाराहणाओ । तदा तओ सम्म पवत्तह निप्फायह
अणाउले । एव किरिया सुकिरिया एगतनिकलका निकल
कत्थसाहिआ । तदा सुहाणुवघा उत्तरुत्तरजोगसिद्धीए ।

નથી, પણ તે શુભ અ ત કરણરૂપ ભાવ પ્રવર્તક છે, તેથીજ તેમાં
પ્રાપ્તિ વિઘ્ન આવતુ નથી કેમકે નિપ્પાપપણે તેમાં સફળપ્રાપ્તિ
એવત કરાય છે, જન્માન્તરે તેના બહુમાનાદિકવડે ભાવ આરાધના
થકી ગાા સધળા સુસ યમ વ્યાપારે સ્વીકારેલા હોય છે, તેના વાર
વાર અભ્યાસ-પરિશીલનથી સુમુક્ષુ તેમાં યથાર્થ પ્રવર્તે છે અને
પ્રસન્ન ભાવે ઈષ્ટફળને સાધે છે એ પ્રમાણે કરાતી સુસ યમક્રિયા
નિરતિચારપણે એકાન્ત નિષ્કલંક હોવાથી મોક્ષસાધક બનવા પામે
છે તથા ઉત્તરોત્તર યથમયોગની સિદ્ધિવડે તે શુભ અનુબંધવાળી
થાય છે તેવી સુક્રિયાથી સદા મોક્ષસાધનમાં કુશળ તે સુમુક્ષુ
પ્રધાન સત્યાર્થને યથાર્થ રીતે સાધે છે શી રીતે ? તે કહે છે —

તે બોધિણીજ (સમ્યક્ત્વ) અને બીજ બીજ (તેનો સ્વીકાર
મા અભ્યાસ કરનારની તથા શાસનની પ્રશસાદિક)ના ન્યાસ રૂપા
પનાદિક પ્રકારોવડે પરઅર્થે પરોપકારના સાધનથી મહાઉદયવાન,
પરાર્થપ્રત્યે કર્તાના વીર્યાદિ સુક્ત અને અમોઘ શુભ એષ્ટાવત, સર્વ
કાર સપત્રતાવડે સર્વતોભદ્ર, કયાય પણ અન્યૂનતાવડે સુપ્રભિ
ધાનાદિકના હેતુરૂપ, મોહ-અધકારને દૂરવા હીપકરૂપ, શગરૂપ

તથો સે સાહર પર પરત્ય સમ્મ । તકુસલે સયા તેહિ
 તેહિ પગારેહિ સાણુવઘ મહોદય વીજવીજાદિદ્વાવણેણ । કત્તિ-
 વિરિઆહજુતે અવજસુહચિદ્દે સમતમદે સુપ્પણિહાણાદહેઠ મોહ-
 તિમિરદીવે રાગામયવિજે દોસાનલ જલનિહી સવેગસિદ્ધિકરે
 હવહ અર્ચિતર્ચિતામણિકપ્પે । સ એવ પરપરત્યસાહર તહા
 કરુણાહમાવઓ અણેગેહિ મવેહિ વિમુચ્ચમાણે પાવકમ્મુણા

ચિરંત્યાયી રોગને ટાળવા સ્તમર્થ વેદરૂપ તથા દ્વેષઅગ્નિને છુલ
 વવા મહાસાગરરૂપ અને સહુને સુખદાયક હોવાથી અચિ
 ન્ત્યચિન્તામણિ સમાન આ મહાતુલાવ મુનિ સવેગ-તીવ્ર વૈરાગ્યની
 સિદ્ધિ-સફળતા કરનાર થાય છે

તે સુમુક્ષુ, જોવી રીતે ધર્મદાનવડે પરોપકારસાધક તથા કહ
 જ્ઞાદિ અનેક ભાવથી અનેક ભવોપાર્જિત જ્ઞાનાવરણાદિક પાપકર્મ
 થકી મુક્ત થતો અને સવેગાદિક શુભભાવોવડે વૃદ્ધિ પામતો અ
 નેક ભવમાયેલી સાચી આરાધનાવડે તીર્થ કરાદિકના જન્મજેવો
 સર્વોત્તમ ભવ પામે છે તે ભવ પશ્ચુ છેલ્લો અને મોક્ષપ્રાપ્તિના હેતુ
 રૂપ, સ પૃથ્વી પરોપકાર નિમિત્તે, ઉત્કૃષ્ટ પુન્યના સચ્ચયવડે પ્રાપ્ત
 થયેલો હોય છે તેમા મહાપુરૂષને ઉચિત સમસ્ત કૃત્ય કરીને
 સમસ્ત (ળ ધાતા અને પૂર્વે જાણેલા) કર્મથી રહિત થયો છતો તે
 વ્યવહારથી સિદ્ધ, શુદ્ધ, મુક્ત અને પરિનિર્વાત થઈ સર્વ દુ જોનો
 અત કરે છે અત્ર સિદ્ધ થાય છે એટલે સામાન્ય રીતે અણ્ણિ
 માદિક ઋદ્ધિ-સિદ્ધિ-ઐશ્વર્ય પ્રાપ્ત કરે છે શુદ્ધ એટલે સર્વજ્ઞ-કેવળી

પવદ્વમાણે અસુહભાવેહિં અણેગમવિશ્વાણ આરાહણાણ પાઉણહ
મવુત્તમ મવ ચરમ અચરમમવદ્દેહ અવિગલપરપરત્થનિમિત્ત ।
તત્થ કારુણ નિરવસેસ કિંચ વિદુઅરયમલે સિજ્જહ, બુજ્જહ,
મુચ્છહ, પરિતિવ્વાહ, સવ્વદુક્કસાણમત્ત કરેહ ॥

॥ ઇતિ પચ્ચજ્ઞા પરિપાલણાસુત્ત સમત્ત ॥

થાય છે મુક્ત-એટલે જાનોપશાહી-અઘાતી કર્મથી પણ મનાય છે
અને પરિનિર્વાત એટલે સર્વથા સર્વપ્રકારે કર્મરહિત થાય છે
તેમજ સદા પુનર્જાવનો અલાભ થવાથી સર્વ દુ જોનો અત કરે છે
અદલ સર્વ કાર્યની પરિસમાપ્તિ વડે સિદ્ધ થાય છે એમ સમજવું

ઇતિગમ્

ઇતિ પચમૂન વ્યાખ્યા વિષે ચતુર્થ પ્રકરણ પરિપાલન-
સૂત્રની સક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા સમાપ્તા (ટીકાના આધારે)

૫ અથ પવ્વજ્જાફલસુત્તમ્ ।

સ એવમભિસિદ્ધે પરમગમે મગ્ગલાલણ જન્મજરામરગ્ગર-
હિણ પહીણાસુદ્ધે અણુપધસત્તિગજ્જિણ મપત્તનિઅમરુદ્ધે અકિમ્મિણ
મહાવમઠિણ અણતનાણે અણતદસણે ॥

સે ન સેહ, ન રુદ્ધે, ન ગદ્ધે, ન રસે, ન ફાત્ત, અસ્સી
સત્તા અણિત્થત્થસઠાણા અણતવિરિઆ કયકિચ્છા સઘ્ઞાધાહ-
અથ પ્રવ્રજ્યા-દ્ધા નામના પાપમા બૂઝની મક્કિમ
વ્યાખ્યા (ટીકાના આધારે)

આ દીક્ષિત મહાત્મા ઉત્ત મુળની પર પરાવડે અભિસિદ્ધ
સિદ્ધિ વરવા તૈયાર થયો છનો, સદા ગિરપણાવડે પરમબ્રહ્મ, શુભો
તર્થના યોગવડે મહામગ્ગજ્ઞાન, જ મ જરા મરણ, મહિત, અંતુ
અશુભ એકાન્ત દીલુ થઈ ગયું છે તેથીજ તથાવિધ અનુબંધની
શક્તિ વર્જિત, જેણે પોતાનું શુદ્ધ સ્વરૂપ સપ્રાપ્ત કર્યું છે એવો છતો
આકૃય-ગમનાદિ ક્રિયા રહિત, સ્વભાવમા સરિથત-સ્વાભાવિદ્ધર્મ
વાળો, જેયની અનતતાથી અનત જ્ઞાન અને અનત દર્શનવાન થાય છે
તે સિદ્ધ-પચ્ચાત્માને તણ્ઠ નથી, રૂપ નથી, ગંધ નથી, રસ
નથી ને સ્પર્શ નથી કેમકે એ બધા ચળદાદિક તે પુદ્ગળનો ધર્મ-
સ્વભાવ છે તે અભાવરૂપ પણ નથી પરંતુ જ્ઞાનની દેરે તેની
સત્તા અરૂપી, અમુકજ પ્રકારના સન્ધાન વગરની, સ્વભાવે જ
અનતવીર્ય-શક્તિવાળી, કૃતકૃત્યા, દ્રવ્યથી અને ભાવથી સર્વ આ
આધા રહિતા, સર્વથા નિરપેક્ષા-સ્વતંત્રા, તેથીજ સ્થિત (અત્યંત

વિવક્ષિત્વા સબ્ધદ્વા નિરવિક્ષા યિમિત્વા પસતા । અસજોગિણ
 ઇસાણદે અગ્રો ચેવ પરે મણ ॥

અવિક્ષા અણાણદે, સજોગો વિશ્રોગવારણ, અફલ
 ફલમેધાઓ વિશિવાયપર સુ ત, વહુમય મોહાઓ અવુદાણ,
 કમિત્તો વિવક્ષાઓ, તઓ અણત્યા અપજવસિત્વા, એસ માવરિક
 પરે । અગ્રો વુત્તે જ મગચા । નાગામેણ જોગો ઇચ્છસ્ત । સે
 મુખના યોગથી અનુદ્વા) અને શાન્ત મહાસાગર જેવી પ્રશાન્તા
 વર્તે છે આવી અરૂપી સત્તાનુ જ પરમસુખલક્ષણપણુ જણાવવા
 માટે શાસ્ત્રકાર કહે છે કે-આ અપૂર્વ મુખરૂપ આનંદ સ્વભાવસિદ્ધ
 છે અને એથીજ મન ઈન્દ્રિયાદિ કેઈની અપેક્ષા વગરનો સ્વતંત્ર
 હોવાથી તે મુખરૂપ આનંદ પ્રધાન (ઇષ્ટ) મનાયો છે

સ યોગ-ઈન્દ્રિય પન્તત્રતા ખરા મુખ-આનંદ વગરની છે
 કેમકે તેમા ઉત્સુકતાજનિત દુખ રહેલુ છે વળી અપેક્ષિત-કપિત
 વસ્તુની પ્રાપ્તિ થયે, તેનો વિરહ થતા દુખ થવા પામે છે સ
 વિયોગનુ કારણ છે એથી કઈ સારૂ પરિણામાત્મક ફળ
 નથી કેમકે તેવા સ યોગથી અધ પાત જ થવા પામે છે
 મોહવશ મુગ્ધ જનોને તે બહુ ઇષ્ટ લાગે છે કારણકે જ્ય
 વિપર્યાસ થાય છે ત્યારે અફળને વિષે ફળબુદ્ધિ થાય

અસત્ પ્રવૃત્તિ વડે અપાર અનર્થ (પાર વગર)

પામે છે આ પ્રકારનો મોહ અતરંગ ચતુરૂપ

તુથીજ સર્વજ્ઞ ભગવાને જણાવેલ છે જો સ યોગ -

તો સિદ્ધ પરમાત્માને આકાશ સાથેનો સ યોગ દુષ્ટ

નો ઉત્તર આપે છે કે ' સિદ્ધ પરમાત્માને

અસંઠિષ્ટા । નાગાસમણ્ણસ્ય । ન સત્તા સદતરમુવેદ । અર્ચિ-
મેઘ કેમલિગમ્મં તત્ત, નિચ્છયમયમેઘ ॥

વિજોગય ચ જોગોત્તિ ન એમ જોગો મિષ્ટ લક્ષણમેઘસ્સ ।
ત્યાયિવિલા સહાયો સુ एसो અણતસુહસહાયકપ્પો । ઉપમા
તય ન વિજ્ઞહ । તન્માવેજ્જુમયો પર તસ્સેવ । આણા एसા
વેણાણ સચ્ચણ્ણ અવિતહા ઇગતથો । નવિતહત્તે નિમિત્ત

તથી, તે તો સ્વરૂપ સ્થિત છે ' ત્યારે આકાશ રૂપ આધાર વગર
કેવીરીતે રહી શકે ? ઉત્તર-આકાશનો ધર્મ ઠોળને આધાર આપ
કે નથી, પણ અવકાશ આપવાનો છે, તેમા કશો દેવદાર થતો નથી.
આ વાત અચિન્ત્ય છે, તરવ કેવળીગમ્ય છે અને આ નિશ્ચય મત છે
અવકાશ મત તો બીજી રીતે છે સંયોગ-સંબંધ થયે છે તે
પણ તે સંયોગશક્તિના કાયવી આ ઉપદેશકત સઘળું સારી રીતે
બંધ બેસે છે એજ બુદ્ધ છે - વિયોગવાળો સંયોગ છે, એવા
નિયમને વિચારતા સિદ્ધ અને આકાશનો સંબંધ એ પ્રકારનો
નથી તેથી પ્રસ્તુત યોગ-સંબંધનું લક્ષણ જુદું છે તેમ અન્ન
સિદ્ધને કશી અપેક્ષા નથી ત્યારે સિદ્ધ લોકાન્ત આકાશસુધી ગમન
કેમ કરે છે ? ઉત્તર-કર્મક્ષયથી પ્રગટ થયેલા અનંત સુખ સ્વભાવ
સમાન એ તેનો સ્વભાવજ છે સિદ્ધનું અનંત સુખ કેવું છે ? ઉત્તર-
સિદ્ધના સુખને માટે કોઈ ઉપમા વિષમાન નથી સિદ્ધસુખ પ્રાપ્ત થયેજ
તેનો ખરો અનુભવ થાય છે એમ સાચી જણાય છે ? ઉત્તર-એવા
સર્વજ્ઞ વીતરાગ પરમાત્માના વચન છે તેમજ તે સર્વથા સત્ય છે.
રાગ દ્વેષ મોહાદિક દોષોનો સર્વથા ક્ષય કરેલો હોવાથી તેમને
અસત્ય ઓલવાનું કશું કારણ નહીં અને કારણ વગર કાર્ય
નીપજનું નથી, તેવી જિન-આશા છે એ રીતે સિદ્ધરાજ સ્વસ્વેશ

ન જ્ઞાનિમિત્ત કક્ષતિ । નિદમણમિત્ત તુ નવર ॥

મધ્વમત્તુરણ સંવત્સારિગમે સંવત્સારજોગે મધ્વિ-
ચ્છામપત્તીજ્ઞારિમમેય, દત્તોણતગુણ ત તુ માત્રસત્તુરણ-
દિતો । રાગાદયો માવસત્તુ, કમ્મોદયાવાહિણી, પરમલક્ષ્મી
ઉ અદ્વા, અણિચ્છેચ્છા દ્વચ્છા । એવ મુદ્ધુમમેય ન તત્ત્વો દ્યવેણ
ગમ્મદ્ । જદ્ધસુદ્ધ વ અજદ્ધણા । આરુગ્મસોદ્ધ વ રોગિણત્તિ
નિમાત્તા ॥

કર છે એવે આમવાદ છે બાકી આ આગળ કહેવાતા લક્ષણોવાળું
નિર્દુષ્ટુપનુ નિર્દ્યન (દ્રષ્ટા ત) માત્ર છે

સર્વ શત્રુઓનો ક્ષય થયે તથા સર્વ વ્યાધિઓનો વિનાશ થયે
છતે, તેમજ સર્વ નિર્દ્યનો સંયોગ મળતા અને સર્વ ઈચ્છા ફળી
ભૂત થતા જુદા સુખ થાય તે દરતા અનતગણ સિદ્ધતુ સુખ, ભાવ
શત્રુઓ તથા ભાવ વ્યાધિઓના ક્ષયાદિકથી પ્રાપ્ત થાય છે રાગ, દ્રેષ,
મોહ, જીવને અપહારી હોવાથી ભાવશત્રુઓ છે અને જીવને પીડા
કારી હોવાથી ઈર્ષના ઉદયે ભાવવ્યાધિરૂપ છે પરમાર્થના હેતુપણ
વડે કરાને પરમલક્ષ્મીઓ અર્થરૂપ છે અને ઈચ્છારહિત થવાની-
નિરુદ્ધભાવની ઈચ્છારૂપ ઈચ્છા તેની સર્વથા નિવૃત્તિવડે પ્રાપ્ત
થતું એવું સૂક્ષ્મ સિદ્ધસુખ બીજા કોઈને વરતુત પ્રાપ્ત થઈ શકતું
નથી સયમમાર્ગમા સાવધાનપણે ચાલનાર સાધુ-નિર્જન થતું પ્રશમ-
-સુખ જેમ બીજા સ્વચ્છદી-સ્વેચ્છાચારી સાધુને સમજાતું નથી
અને આરો થતું સુખ જેમ રોગીને સમજાતું નથી તેમ કહ્યું છે કે-
રાગ, દ્રેષ અને મોહના અભાવે જે સ્વાભાવિક સુખ આત્માને થાય છે
તે વીતરાગ-પરમાત્મા બાણે ૬ સનિષાત (સનેપાત) જેને થયે
હોય તેને નિરોગીપણાના સુખનું જ્ઞાન હોતું નથી, તેમ સિદ્ધપર-
માત્માનું સુખ સ્વસ વેદ હોવાથી તેજ બાણે-વેદે બીજા ૩ બાણે ?

અર્ચિતમેષ સર્વેણ । સાદ્યપ્રજ્ઞવમિથ એગસિદ્ધાનિ-
 સ્થાપ । પવાદ્યો અર્ણાઈ । તેનિ મગવતો એવ । તદ્દામલ્વત્તા
 રમાવયો । નિચિતમેષ તદ્દાફલમેણ । નાવિચિત્તે મહકાગિ-
 નેમા તદાધિવરતા તથોત્તિ અણેતનાઓ તત્તનાઓ । ન હલુ
 તદ્દરહેગતો મિચ્છતમેમો નહતો વવત્યા । અણારિદમેથ ।

તેવી મિદદશ્યા પામ્યા વગર તેણે માક્ષાત્ સુખ ધીન
 થી જાણે-વેદે ? તે સિદ્ધસુખ સર્વથા અચિન્ત્ય-મતિથી ઠકી
 રાકાય તેણે કે જોકે સિદ્ધ-પરમાત્મા આથી તે સુખ સાદિ
 સ્વર્ગવમિત (જેની આદિ કે પશુ નાત નવી જોતુ) છે અને
 સર્વ સિદ્ધ-પરમાત્માજોતુ પ્રવાહ આથી તે સુખ અનાદિ-અનંત
 (આદિ વગરનું અને અત વગરનું) કે મિદ્ધ પરમા માઓ આ
 પશુ જોજ રીને ખુલાસો સમજી લેવાને છે જોયે જોકે સિદ્ધ
 અપેક્ષાએ સાદિ અનંત અને પ્રવાહ નિપેદાજ અનાદિ અનંત
 જાણે છે ભવ્યવાદિ સમાન હતા એવો લેદ કેમ ? ઉત્તર -તથા
 ભવ્યવાદિ ભાવથી, તથા ફળલેદ જાણાદિ લેદલાવી ફળલેદ-
 વદે તથાભવ્યત્વ દિવ વિચિત્ર છે ભાવત્વ સમાન હતા સહુમરીના
 લેદથી ફળલેદ થાય જોવી શકા ટાળવા કહે કે -તથાભવ્યત્વાદિક
 સમાન છતાં સહુમરીલેદ તદપેક્ષક (ફળલેદાપેક્ષક) નથી અનેકા
 ન્તવાદ તત્તવાદ છે તે ખરખર તથાભવ્યત્વાદિ ભાવમા એ રીતે
 જોવાય છે અન્યથા સર્વથા ભવ્યત્વાદિકની તુલ્યતામા જોકાન્ત થાય
 અને આ જોકાન્ત જોજ મિથ્યાત્વ એ જોકાન્તથી વ્યવસ્થા શરૂતી
 નથી તે માટે જોકાન્તનો આશય કવો બિનોક્ત નથી

મમારિણો ડ સિદ્ધત ॥

નાવદ્વસ્મ મુર્તી સદ્વ્યરહિઆ । અણાદમ્ વધો વવાદેણ
અર્ધઅકાલતુણ્ણો । અવદ્વચણેવામુર્તી પુગો વધપમગયો અરિ-
સેસો અવદ્વમુવાળ । અણાદજેગેયિ રિથેગો કચણોવલના-
ણ । ન દિદિકયા અકરણસ્મ નયાદિદ્ધમિ ઇસા । ન સદ્જાણ
નિવિર્તી । ન નિવિર્તીણ આયદ્ધાણ ॥

પ્રસ્તુત વાતના સમર્થનમા બીજો દાખલો આપે છે-
સસારી જીવનેજ સિદ્ધપણુ પ્રાપ્ત થાય છે, બીજાને નહીં-
શાથી ? ઉત્તર-અબદ્ધ જીવને વાસ્તવિક શુદ્ધિ હોવી પડતી
નથી હોત તો તે બધના અભાવવડે શબ્દાય રહિત હોય છે અને
આ બધ તો જીવને પ્રવાહ અપેક્ષાએ અતીત કાગતુ ય અનાદિને
છે વગી અબદ્ધને બધનની કંપના કરતા, અબધપણના હેતુવડે
સિદ્ધ (શુદ્ધ) ને ફરી પાછા બધના પ્રસંગથી શુદ્ધિને અભાવ
થાય, અને બદ્ધ તથા શુદ્ધનો તફાવત રહે નહીં અનાદિનો બધ
માનતા તે બધના સ્વાભાવિકપણથી મોખનો અભાવ થશે એ
શકાને ટાળવા શાસ્ત્રકાર કહે છે-બધ અનાદિ સબધવાળો હોવા
છતા કયનોપણના દ્રષ્ટાન્તે તેનો વિયોગ-(પૃથગ્ભાવ) અવિરૂદ્ધ-
વિરોધ રહિત લોકપ્રસિદ્ધ દેખાય છે

ઇન્દ્રિયરહિતને દિદ્ધસા-જોવાની ઇચ્છા ન હોય અબદ્ધને
ઇન્દ્રિયો ન હોય, અને અણુદીઠી-અણુઅણી વસ્તુને જોવાની ઇચ્છા
ન થાય તેથી જોવાની ઇચ્છા સદ્જ-સ્વાભાવિક જ હોય એ શકાના
સમાધાન માટે કહે છે-એવ વસ્તુ સદ્જ-સ્વાભાવિક જોવાની ઇચ્છાની
નિવૃત્તિ જ ન થાય અને જોવાની ઇચ્છાની નિવૃત્તિ માની લેતાં
આત્માને સ્થાન જ ન હોય

નયણ્ણહા તસ્સેસા, ન મવ્વચતુલ્લા, નાણ્ણ, ન કેયલજીવ-
 સ્સમેઘ, ન માવિનોગારિકસાણ તુલ્લચ, તથા કેયલત્તેણ સયા-
 વિમ્મચ્ચો, તદ્દા સહાવકપ્પણમપ્પમાણમેવ । एमेउ दोमो परिक-
 पिअण, परिणाममेअा वधाइ मेउत्ति साह । मव्वनयविसुद्धिए
 निरुचरिओभयभावेण । न अप्पभूअ कम्म । न परिकप्पिअ-
 म्म । न एव भवादिमेओ । न भवामावो उ मिद्धी ॥

અન્યથા અણુમ બધથી આત્માને આ દિદક્ષા ન હોય, બન્ય
 તળી જેમ દિદક્ષાની નિવૃત્તિ થયા છતાં દોષ નહીં નામે એ શબ્દ
 ના સમાધાન થોડું છે — આપથા જોતા દિદક્ષા બન્યત્વ અશ્મી
 નથી, કેમકે બધાવ કેવળ એકરૂપ નથી અને દિદક્ષા તે કેવળ
 એકરૂપ ઇલાવીયોગની અપેક્ષાએ મહાદિદ્ધા, તે વખતે
 કેવળાપણથી દિદક્ષાહુ બન્યત્વ સાથે સરખાપણુ નથી કેમકે સદા
 કેવળીયત્વ એકમરૂપુ રહેવા પામે છે, તેમ કેવળ છતાં દિદક્ષાના
 ભાવાભાવ સ્વભાવની કલ્પના અપ્રમાણુજ છે તેથીજ ઠીક છે—
 દિદક્ષાને સ્વીકારના એજ પ્રમાણાભાવ લક્ષણુ રૂપણુ આવે છે એમ
 હોવાથી આત્માના પરિણામભેદથી બધમોક્ષલોક મનવો એ ઠીક
 પ્રમાણુયુક્ત છે સુખ્ય બધમોક્ષભાવવડે, દ્રવ્યારિતક નયને
 આશ્રયીને એ રીતે પ્રરૂપણા કરી હવે પર્યાયારિતક નયને આશ્રયી
 કહે છે—કર્મ આત્મભૂત અર્થાત્—બોધસ્વરૂપ નથી, તેમજ વાસનાદિ-
 રૂપ એ કર્મ અસત્ પરિકલ્પિત જ નથી, કેમકે કર્મને આત્મભૂત
 કે અસત્માત્ર માનતા ભવ અને મોક્ષનો લોભ રહેવા પામે નહીં—
 તથા ભવાભાવ એજ સત્તાનેરૂઢેદરૂપ યુગાધિ ગયેલા પ્રદીપ જેવી
 સિદ્ધિ નથી તેમા યુક્તિ શાસ્ત્રકાર બતાવે છે —

સમારિણો ડ સિદ્ધત ॥

નાનદ્વસ્સ મુત્તી સદત્થરહિઆ । અણાદ્મ વધો પવાહેણ
અર્હઅક્કાલતુલ્લો । અવદ્ધવધણેવામુત્તી પુણો વધપસગથો અવિ-
સેસો અવદ્ધમુક્કાણ । અણાદ્મજોમેવિ તિઓગો કચણોવલના-
ણ । ન દિદિક્કા અકરણસ્મ નયાદિદ્ધમિ એસા । ન સહજાણ
નિવિત્તી । ન નિવિત્તીણ આયદ્ધાણ ॥

પ્રસ્તુત વાતના સમર્થનમા ખીજે દાખલો આપે છે-
સસારી જીવનેજ સિદ્ધપણ પ્રાપ્ત થાય છે, ખીજને નહીં.
શાથી ? ઉત્તર-અજબ જીવને વસ્તુવિક ગુણિ હોવી ઘટતી
નથી હોય તો તે જ ધના અભાવવડે શુદ્ધ રહિત હોય છે અને
આ જ ધ તો જીવને પ્રવાહ અપેક્ષાએ અતીત કાળજી અનાદિનો
છે વળા અજબને જ ધનની ક પના કરતા, અજબપણાના હેતુવડે
સિદ્ધ (મુક્ત) ને ફરી પાછા જ ધના પ્રસંગથી મુક્તિનો અભાવ
થાય, અને જબ તથા મુક્તનો તક્ષવત રહે ।હી અનાદિનો જ ધ
માનતા તે જ ધના સ્વાભાવિકપણાથી મોખનો અભાવ થશે એ
શકાને દાખવા શાસ્ત્રકાર કહે છે-જબ અનાદિ સજ ધવાળો હોવા
છતા કચનોપલના દ્રષ્ટાન્તે તેનો વિયોગ-(પૃથગ્ભાવ) અવિરૂદ્ધ-
વિરોધ રહિત લોકપ્રસિદ્ધ દેખાય છે

ઇન્દ્રિયરહિતને દિક્ષા-જેવાની ઇચ્છા ન હોય અજબને
ઇન્દ્રિયો ન હોય, અને અણુદીઠી-અણુબાણી વસ્તુને જેવાની ઇચ્છા
ન થાય તેથી જેવાની ઇચ્છા સહજ-સ્વાભાવિક જ હોય એ શકાના
સમાધાન માટે કહે છે-યેતન્યવત્ સહજ-સ્વભાવિક જેવાની ઇચ્છાની
નિવૃત્તિ જ ન થાય અને જેવાની ઇચ્છાની નિવૃત્તિ માની લેતાં
આત્માને સ્થાન જ ન હોય

નગસદા તસ્મેતા, ન મન્વત્તતુલ્લા, નાણ, ન કેવલજીવ-
નિય ન માવિજોગામિસ્તાણ તુલ્લત્ત, તયા કેવલત્તેણ મયા-
મ્મયો તદા મહાવકપ્પણમપ્પમાણમેવ । એમેવ દોમો પગિક-
પિણ્ણ, પગિણામમેચ્છા ચઘાદ મેઉત્તિ સાહ્ । સચ્ચનયવિસુદ્ધિણ
પ્પચારિશ્રોમયમાવેણ । ન અપ્પમૂય કમ્મ । ન પરિકપ્પિઅ-
ન્ના । ન એવ મયાદિમેચ્છો । ન મવામાવો ઉ મિદ્ધી ॥ -

અ યથા અણુસ બ ધથી આ માને આ દિદક્ષા ન હોય, બબ્બ
જો જેમ દિદક્ષાની નિવૃત્તિ થયા છતાં હોય નહીં આવે એ જોઈ
પ્રમાણ નર્મ દહે છે — યાથી જોતા દિદક્ષા બબ્બત્વ મરખી
નથી, એક બ યવ દેવજ શુભરૂપ નથી અને દિદક્ષા તો દેવજ
શુભરૂપ ઇ બાવીયોગની અપેક્ષાએ મદદાદિબાળે, તે વખતે
દેવગીપણથી દિદક્ષાનું બ યવ સામે સંખ્યાપણુ નયે. કેમકે સદા
દેવગીપણુ એમરૂપુ રહેવા પામે છે, તેમ દેવ ય છતાં દિદક્ષાના
બાવાબાવ સ્વભાવની કત્યના અપ્રમણુ છે નેથીજ દહે છે—
દિદક્ષાને સ્વીગત્તા એજ પ્રમાણુભાવ લદણુ દ્રાણુ આવે છે એમ
દોવાથી આત્માના પતિભાવલેટથી બધમોક્ષલેટ મનવો એ ઠીક
પ્રમાણુમુજા છે મુખ્ય બધમોક્ષભાવવટે, દ્ર ચારિતક નયને
આગ્રયીને એ ગીને પ્રરૂપજા કરી હવે પર્યાયાસ્તિક નયને આગ્રયી
કહે છે—કર્મ આત્મમૂલ અર્ચાનુ—લોધસ્વરૂપ નથી, તેમજ વાસનાદિ
રૂપ એ કર્મ અસત્ પરિકલ્પિત જ નથી, કેમકે કર્મને આત્મમૂલ
કે અસત્માત્ર માનતા ભવ અને મોક્ષનો લેટ રહેવા પામે નહીં—
તયા ભવાભાવ એજ સત્તાનેરૂટેરૂપ જુગઈ ગયેલા પ્રતીપ જેવી
મિદિ નથી તેમા મુક્તિ શાસ્ત્રનાર બનાવે છે—

ન તદુચ્છેદેણુપ્પાઓ । ન એવ સમજસત્ત । નાણાઈમ
મવો । ન હેઉફલમાવો । તસ્મ તદ્દા સદાવકપ્પખમજુત્ત નિરાદા
નયકઓ નિયોગેણ । તસ્મેવ તદ્દામાવે જુત્તમેષ્ઠ સુદ્ધમમદ્દપ્ય
મેય । વિચિન્તિશ્ચન્ન મહાપણાણેત્તે ॥

અપજ્ઞપસિશ્ચમેવ સિદ્ધસુખ । રૂપોચેયુત્તમ ઇમ । સદ્યા
અણુસ્સુગત્તેણત્તમાવાઓ । લોગતસિદ્ધિવાસિણો એણ । જત્થ વ

સ તાનનો ઉચ્છેદ થયા છતા તેનો જ ઉત્પાદ થયા પામે
તે એવી રીતે કે જેમ છતા સ તાનનો ઉચ્છેદ થાય તેમ અ
સ તાનની પણ ઉત્પત્તિ થાય તેમા શો વિરોધ છે ? તેથી શુ
ઉત્તર-એવા ગાનના ન્યાયયુક્ત નથી કેમકે એવી રીતે તો કે
ચિત્ત જ સ તાનની ઉત્પત્તિથી સ સાર અનાદિનો કરતો નથી, ત
છે લા પહેલા ક્ષણનો કાણુકાર્થલાવ નહીં હોવાથી હેતુદ્ગમ
પણ થતો નથી વગાળીજાપણનો નિરાસ કરવા માટે અથવાર ।
છે કે-કાણુસન્તાનને તથાસ્વભાવવાળુ ક પવુ અયુક્ત છે કે
અવશ્ય આ આગજ, અન્યથા શબ્દાર્થ થટે નહીં એવા નિયોગ
અન્યથ-સન્તાન નિરાધાર કહેવો છે એમ આઘ કાણુ પણ લ વવુ
વિચારવુ થટે તેથીજ કહે છે કે-તથાસ્વભાવકન્પન તેનેજ તા
લાવે યુક્ત છે એ સૂક્ષ્મ અર્થપદ મહાપ્રજ્ઞાવડે વિચાર
અથવા તે સમજવુ અશક્ય છે

એટલુ પ્રસંગોપાત જણાવી પ્રસ્તુત (આલવી હકીકત
શાસ્ત્રકાર કહે છે રીતે એ સિદ્ધિસુખ (સિદ્ધ અવસ્થાનુ સુખ
સર્વથા પ્રશાન્તવાહિતાયોગે અનત ભાવે હોવાથી અદ્વય ા, તેથી
આ નિર્દિષ્ટ સુખ સર્વોત્કૃષ્ટ છે એ સિદ્ધ પરમાત્માઓ લોકા
આવેલી સિદ્ધચિલા ઉપર નિવાસ કરી રહે છે જ્યા એક વિ

એમો તત્થ નિશ્ચમા અણંતા । અકમ્પુણો ગર્હ પુત્રપત્રોગેણ અલા-
 રપ્પમિહનાયઓ । નિશ્ચમો અઓ ચેવ અફુમમાનગર્હે ગમણં
 ઉકરિમવિસેસઓ દઅ । અવ્વુચ્છેઓ મન્વાણ અણતમાત્રેણ ॥

અમરણતાણતય સમયા હત્ય નાય । મન્વત્ત જોગયામિ-
 ત્તમેવ કેસિચિ પદિમાજુગ્ગદારુનિદસણેણ । વવહામ્મયમેશ્ચ ।
 એમોઽવિ તત્તગ પવિત્તિપિસોહણેણ અણેગતસિદ્ધીઓ નિચ્છયગ-
 માત્રેણ । પરિમુદ્ધો ડ કેવલ્લ એસા આણા રૂહ મગવઓ સમત-

રમાન્મા છે ત્યા નિયમા અનત સિદ્ધ પરમાત્માઓ અન્યોન્ય આ
 ૧૧૫૫ રહિત પરમાનદમા બીજતા રહે છે સિદ્ધની અહીંથી લોકાન્તે
 તિ, પૂર્વપ્રયોગ રેતુપડે, બાહ્ય-ધૂમ-એરડાના કૃણ તથા તુ બડાના
 ૧૧૫૫૫૫ બાહ્યની એથીજ એકજ સમયમા તેમની ઉત્તર ગતિ થવા
 પામે છે તે અરુપર્યામાન ગતિપડે ગાન, ઉત્કર્ષ વિશેષથીજ સભવે
 છે એ રીતે સિદ્ધપ્રવાહ ચાલુ રહે છે તેમ છતાં મોક્ષગમન યોગ્ય
 ભવ્યો અનતાનત દોષાથી તેમનો અત-છેડો આવવાનો નથી
 અનતાનત મમયોની પેરે

પ્રતિમા લાયક કાષ્ટની માફક ડેટલાએક હવેમા મોક્ષે જવાની
 એ યતારૂપ બધ્યત્વ છે આ વ્યવહાર મત રહ્યો એ પછી દરવાજા છે
 પ્રવૃત્તિમા મોક્ષાગ છે કેમકે તન્મતે પ્રમત્યાદિ પ્રદાનથી પરલોક
 પ્રવૃત્તિ વિશેષ સુધરે છે આ રીતે સત્તોતિવડે અનેકાન્ત સિદ્ધિથી તથા
 મોક્ષના અગરૂપ દોષાથી એ રીતની પ્રવૃત્તિવડે અપૂર્વકરણાદિકની
 પ્રાપ્તિ થવાથી, ઉક્ત વ્યવહાર મત બારે ઉપયોગી છે કેવળ જિન
 આજ્ઞાપેક્ષી પશુશુદ્ધ વ્યવહારનો પુષ્ટ આલબનડેપ છે નિશ્ચય અને
 વ્યવહાર લાય નયોર્લિત, અથવા પચસૂત્રોક્તા સંજ્ઞા કપ, છેદ ને

મદા તિકોદિપરિસુદીપ અપુણવધગાદગમ્મા ॥

અપિચત્ત ચલુ હત્ય લિંગ ઓચિત્તપરિત્તિવિન્નેચ સ-
વેગસાદગ નિચમા । ન એસા અચ્છેસિ દેચા । લિંગવિવચ્ચાચો
તપ્પરિણા । તયણુગાદદ્યાપ આમકુમોદગનાસનાણ્ણ ઇસા ક-
તાપ-પરિશુદ્ધિવટે સર્વથા નિર્દોષ, જિનશાસનમા ભગવતની આ-
ઓકાન્ત હિતવચનરૂપ આસા અપુનર્જ ધકાદિકવટે આદરી શકાય
એવી છે જેઓ ઉત્કૃષ્ટ કર્મસ્થિતિને અપાવે છે અથવા તેવી ઉત્કૃષ્ટ
કર્મસ્થિતિ કરી નહીં બાધવાવડે જેઓ કર્મસ્થિતિનું તત્તુ નિર્માણ કરે
છે તે અપુનર્જ ધક બાણવા આદિ રાગદયો માર્ગાનુસારી, માર્ગાભિચુ
બાહિક છવો લેવા જેઓ સમજીને ઠકાપણુ બરી પ્રતિજ્ઞા કરનારા
અને ગમે તેવા સયોગમા દંડપણે તેનો નિર્વાહ કરનારા હોય છે
તેવા ઠકરાણુથી જનો પ્રભુની ઉત્ત પવિત્ર આસાને ઠીક સમજી
આદરી શકે છે જેમને કેવળ સસાર પ્રિય છે એવા બવાભિનદી
છવોને તો આથી વિષયપ્રતિભાસ જ્ઞાન માત્ર થાય છે
અપુનર્જ ધકત્વાદિ સ બધી લક્ષણુ શાસ્ત્રકાર કહે છે —

પ્રવચનપ્રિયત્વ તથા શ્રવણુ અભ્યાસાદિ સ બધી પ્રિયત્વ એ
અપુનર્જ ધાદિતુ ચિન્હ છે આસાના બહુમાનથી આચિત્ય પ્રવૃત્તિ
વટે તે વ્યક્ત સમભય તેવુ છે ઐચિત્ય ઉલ્લ ધનવડે પ્રવૃત્તિ કરતા
તો આશાપ્રિયત્વને બદલે મોહજ વ્યક્ત થાય છે આશાપ્રિયત્વ
નિયમાત્ સવેગ સાધક બને છે અર્થાત્ જેને ભગવતની પવિત્ર
આશા પ્રિય છે તેને નિશ્ચે સવેગ હોય છે આવી અમૂલ્ય વસ્તુરૂપ
સદ્આશા અપુનર્જ ધકાદિક શિવાય જેને તેને-બવાભિનદી છવોને
ન દેવી પૂર્વેકિત લક્ષણુના વિપરીતપણાથી તેની જોગણ થઈ શકે
તેમ છે કહેણુ છે કે-કુદ, લોભાધ, દીન, મત્સરી, બયલીત, ચક,

રુણતિ વુઘઈ, ઇગતપારિસુદ્ધા અવિરાહણાફલા તિલોગનાહવદુ-
માણેયં નિસ્સંઘસમાહિગતિ પન્વજાફલસુતં ॥

॥ સમાપ્તં પચ્ચસૂત્રકં કૃત ચિરન્તનાચાર્યૈઃ ॥

મૂઠ અને નિષ્કળ આરભમેવામા રકત જીવો ભવાલિનદી લેખાય
છે તેમને તેની આજ્ઞા શામાટે ન આપવી ? ઉત્તર-કાચા કુલમા
નાખેલા જળના ક્ષણતે તેમનાજ હિત અનુકૂળ માટે ઠંડેલુ છે કે-
જેમ કાચા ધડામા નાખેલુ જળ તે ઘડાનો વિનાશ કરે છે, તેમ આ
સિદ્ધાન્ત-રહસ્ય સત્વહીન અયોગ્ય જીવને હાનિજ કરે છે તેથી
અયોગ્ય જીવને તે રહસ્ય નહીં આપવારૂપ આ હિતપ્રવૃત્તિ કડઢ્યાજ
કહેવાય. તેનું અહિત વારવાવડે તે કડ્ડ્યા જોગન્ત પરિશુદ્ધ, સમ્પન્ન
આહોત્તનવડે અવિરાધના કૃણવાળી અને ત્રિલોકનાથના બહુમાન
વડે પ્રવૃત્તિ ભાવે મોક્ષસાધકજ બને છે ઇતિશમ્

પ્રમત્યા કૃણારૂપ પચ્ચસૂત્રની સક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા અમાતા.

—❀(૨૯)❀—

પચ્ચસૂત્રની સક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા અમાત્ર થઈ હવે ટીકા
કાર શ્રીમાન હરિભદ્રસૂરિના અતિમ ઉદ્દગાર
નીચે સુજળ—

ભગવતી શ્રુતદેવતાને નમસ્કાર હો ! નમસ્કાર કરવા યોગ્ય
સર્વેને નમસ્કાર હો ! વદન કરવા યોગ્ય સર્વેને વદન હો ! સર્વે
ઉપકારી મહા માઓનું વૈયાવચ્ચ ઈચ્છીએ છીએ, સર્વજ્ઞ ભગવાન
ના અનુભાવથી ઔચિત્ય સેવનવડે ધર્મમાર્ગમા મહારી પ્રવૃત્તિ હો !
સર્વે સર્વો (પ્રાણી માત્ર) સુખી હો, સુખી હો, સુખી હો !

—❀❀❀—

આત્મનિવેદન

થોડા ગાંઠોમા ઘણો અર્થબોધ સમાવેલો હોવાથી, અને અધિકારપર વે તેના પાંચ વિભાગ પાડેલા હોવાથી આ ગ્રંથનું 'પચસૂન' એવું સાર્થક નામ રાખેલું કે અથર્તાનું નામ સ્પષ્ટ થતું નથી, પરંતુ શ્રીમાન્ હિલ્લમૂરીપાર જેવા મર્મ આચાર્યે તેના ઉપર વ્યાખ્યા લખી છે તેથી મૂળ અથર્તા ઘણા પ્રાચીન નિર્વિવાદ જણાય છે. આવા મહાપુરુષની અમૃત્ય પ્રસાદીનો આ તમાર્થજનોએ સારવાદ અવશ્ય કરવો ધો છે.

આ અતિ ઉપકારક ગ્રંથની છાપેલી એક નકલ ગામરૂચિ ધર્મપ્રતી ભાઈ કુવંજી આપુલ પાસેથી જોના મળતાં, તે વાચતા ઘણે આનંદ થયો. અતરંગી પ્રેરણાથી તેનો સ્વાધ્યાય પ્રતિદિન કરવા રૂચિ જાગી તેમા અપૂર્વ રહસ્ય રહેલું જાણી તેના ખાખી બીજા મહાધિકારી જાય જનોના દ્વિતાર્થે તેની અદ્વિત વ્યાખ્યા લખવા મન થયું અને ધીમે ધીમે તે લખવા પ્રયત્ન કર્યો. મૂળમા રહેલી અર્થ-ગંભીરતા જોતા, મા? મતિમહતાને લીધે વ્યાખ્યામા ઘણી તુર્ગિઓ રહેવા સંભવિત હોવાથી, મર્ડેનો હ મચચુ ન્યાયે તેમાથી સાર ગ્રહી મને કૃતાર્થ કરેા. કોઈ કોઈ સ્થળે તેમા અર્થ અસ્પષ્ટતા રહી જવા પામી છે, તે લક્ષ જહારનથી કોઈ ઉપકારી વિદ્વાન સર્જન એકાન્ત દ્વિતબુદ્ધિથી, રહેવી ખામી દૂર કરવા રૂપા કર્યો તો મોટો ઉપકાર થયો. અવ્ય બોધ છતા પ્રસ્તુત કામ કરવા પ્રવૃત્ત થયાથી વિદ્વાનર્જને આમા રહી ગયેલી ખામી સુધારવા અને સૂત્રરૂચિ સર્જનેને મૂળ પચસૂનો આશય સમજી સદાય સ્વાધ્યાય કરવા સાદર વિનંતિ કરૂ છું તે સાર્થક થાઓ.

હતિરામ

ભાવનગ - દાદાભાઈ મ }
૧૮૮૦ આવજી વર્ષ ૧૩ }

લેખક—સદગુણાનુરાગી કપૂર-વિજયજી

તે શુદ્ધ ભક્તિ કરે ભવિ ભાવે હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ ॥ ૩ ॥
 ભગ^૧ કરી રતિરગ સર્વદા પાળે પ્રદા અખડિત આપ,
 મનવચ્ચ ને કાયાથી દારી શીજ તણી મારે જે છાપ,
 દેહ ધરે નિર્મળ અકલકિત દુર્ગુણમા રહે નિત્ય ઉદામ,
 તે શુદ્ધ ભક્તિ કરે ભવિ ભાવે હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ ॥ ૪ ॥
 સર્વ^૨ ભાવથી મૂર્છા છોડે સર્વ વસ્તુ પર રાખી ટેક,
 અપરિગ્રહ મત સાચવવા ધારે અતર પૂર્ણ વિવેક,
 પથ મહામત એહવા ધારી પૂર્ણ દીપાવે સયમવાસ,
 તે શુદ્ધ ભક્તિ કરે ભવિ ભાવે હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ ॥ ૫ ॥

કપાય નિવારક મુગુઝ ગુણ વર્ણન.

(સંખ્યા)

કષ એટલે સસાર તણે જે, આય-લાભને આપે જેહ,
 ચાર^૧ કપાય કદા જિનરાજે, જન્મ મરણના કારણુ તેહ,
 શબ્દ તણે જે ગર્ભ વિચારે, કર્મ વિદારે ધારી ઉભસ,
 તે શુદ્ધ ભક્તિ કરે ભવિભાવે હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ ॥૧॥
 ક્રોધ કપાય ડરે નહીં ક્યારે, તપે નહીં તલમાત્ર લગાર,
 શાત મુધારમ નિર્મળ ઝરતો, સ્મિતવદને શુભવચન ઉચ્ચાર,
 માન ધરે મનમા ન કદાપિ, નહીં મદનો પણુ લેશ વિહાર,^૩
 તે શુદ્ધ ભક્તિ કરે ભવિભાવે, હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ ॥૨॥
 માયા ત્તળ રત્ની નવ માથે, સ્વાર્થ^૪ ઢી કરી નીચ વિચાર,
 લોભ ધરી લોહુપતા સાથે, રાખે નહીં આસક્તિ^૫ અસાર,
 જે આ ચાર કપાય નિવારી, ચઉ શુણ ધરતા પૂર્ણ પ્રકાશ,
 તે શુદ્ધ ભક્તિ કરે ભવિ ભાવે, હર્ષ ધરી હરવા ભવવાસ ॥૩॥

૧ ભાગ વિતાસ તથા ૨ સર્વથા અતરની ૩ વિકાર-ઉત્પત્તિ
 ૪ મોગી વૃથા ૫ જન્મ મરણના ફેરા ટાળવા માટે

પાય સમિતિ તથા ત્રાગુ ગુપ્તિ વિષે.

(હા ૧૧ ૫૬)

ઋષિહતના સિદ્ધાન્તને બહુમાથી નવવોદતા
 તે કમનં નુસાર નિત્યે ગ્રેમપૂર્વક વર્તતા
 એ સમિતિધારી સદ્ગુણેનુબદ્ધ કરતું પામજો
 ગુણિયલ ગણી ગુરુરાજ તેના ચરણમા શિર નામજો
 કરી નયન પ્રિયા માર્ગમા મન મગ્ન રહી ચાલતા - ૧
 કંઠવારસે યમ રસિક જે નિર્દોષ જનુ પાળતા,
 દર્યા સમિતિ સુકત તે ગુરુને સ્તવી દુ ૫ પામજો,
 ગુણિયલ ગણી ગુરુરાજ તેના ચરણમા શિર નામજો ॥૨॥
 બાપા સમિતિ સાચધી જે મધુ-વચનો બોલતા
 નિર્દોષ લખને આહાર જ શુભજેભા ગુણુ તોલતા,
 કરી બાહ્યા તે ગુરુરત્નની કદિ તે યમી ન વિગમજો,
 ગુણિયલ ગણી ગુરુરાજ તેના ચરણમા શિર નામજો ॥૩॥
 નિજ સર્વ સાધન ૪ થ નથી ૫ જે મહાજુ કરતા મુકતા,
 મન મૂવ્ર ભૂમિ પરકવા ઉપયોગ નહિ કદિ ચૂકતા,
 પાયે સમિતિ સાધના ગુરુપાસ જમ વિગમજો,
 ગુણિયલ ગણી ગુરુરાજ તેના ચરણમા શિર નામજો ॥૪॥
 પાપી વિચારોને હની મનગુપ્તિથી સુવિચારતા,
 કર નયન ચેષ્ટા પસ હરી જે વચનગુપ્તિ ધારતા,
 પરિવહ જમી વપુગુપ્તિધારક ત હૃદે સકામજો,
 ગુણિયલ ૧ ગણી ગુરુરાજ તેના ચરણમા શિર નામજો ॥૫॥

૧ ઉપપાગ સહિત પ્રવર્ત ૧ કરનારા ૨ કરી એકલા એમિતિ
 પાળતા ૩ માંકી-બાંકી જરૂર ૪ ઉપગમ્ય વસ્તુજો ૫ જુવ પ ના
 રક્ષણથી ૬ દરને-વાન્તિ મેળવજો ૭ તર-તોપતી ૮ મયમસિવામા
 ૯ મનમા સ્થાપજો ૧૦ મયમવત નિમિત્ત મન, નાવક

